

บทที่ 3

บทบาทของเจ้าพนักงานในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา

ในกรณีที่เกิด ฆาตกรรม ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่อยู่ในปกครองของตน ปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง หรือมีเหตุอันใดที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้นั้น รัฐซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการในสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก ก็จะเข้ามาดำเนินการแทรกแซงในการคุ้มครองเด็ก ซึ่งระดับของการแทรกแซง และมาตรการที่แต่ละรัฐจะใช้ อาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ โดยมาตรการที่รัฐใช้ก็จะอาศัยกฎหมาย องค์การและบุคลากรเป็นเครื่องมือสำคัญในการคุ้มครองเด็ก ประเทศไทยก็เช่นกัน เพราะสภาพปัญหาของเด็กในประเทศไทย ในปัจจุบันนี้ กำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตินานาประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาพื้นฐานตั้งแต่ภาวะการขาดสารอาหาร การขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา การถูกใช้แรงงาน อย่างหนัก และถูกทารุณ การถูกล่อลวงมาขายตัว โสเภณี การเป็นเด็กเร่ร่อนจรจัดไร้ที่พึ่ง รวมไปถึงภาวะการถูกทอดทิ้ง ทำร้ายร่างกาย ถูกทารุณกรรม ดังนั้นการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก จึงมีความสำคัญและจำเป็นยิ่ง

3.1 กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญาในประเทศไทย

กฎหมายที่เป็นหลักเบื้องต้นและสิทธิพื้นฐานของเด็กในประเทศไทยก็คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนเอาไว้ เด็กและเยาวชนก็คือประชาชนคนหนึ่งย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญเช่นกัน

เช่น มาตรา 53 บัญญัติว่า เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 31 ที่ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในทางอาญาของประชาชนไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้...”

ซึ่งบทบัญญัตินี้ได้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 5 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือหยามเกียรติมิได้”

นอกจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก กรณีที่เด็กตกเป็นผู้เสียหาย สามารถแยกได้ดังนี้ คือ

3.1.1 กฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกฎหมายอื่น กล่าวคือ กฎหมายอาญาบัญญัติขึ้นมาก็เพื่อป้องกันสังคมไม่ให้ได้รับการกระทบกระเทือนจากการกระทำของบุคคล และมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อันเป็นการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการกระทำของบุคคล เมื่อบุคคลนั้นกระทำในสิ่งที่เป็นภัยต่อสังคม

การคุ้มครองป้องกันประโยชน์ของสังคมโดยกฎหมายอาญา ถือว่ารัฐเท่านั้นที่มีอำนาจลงโทษผู้กระทำอันขัดต่อประโยชน์ต่อสังคม เดิมทีเดียวการลงโทษผู้กระทำผิดปฏิบัติกันในลักษณะเป็นการแก้แค้นกันเองเป็นการส่วนตัว¹ ต่อมาการปกครองของชุมชนมีความเป็นระเบียบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงมีความคิดว่าการปล่อยให้มีการแก้แค้นกันเอง อาจจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยยิ่งขึ้นได้ จึงวิวัฒนาการมาเป็นระบบแก้แค้น โดยมีผู้มีอำนาจปกครองชุมชน ซึ่งได้แก่ พระมหากษัตริย์ ตามทฤษฎีเรื่อง “สัญญาประชาคม” (Social contract) ของรูสโซ (Rousseau) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “อำนาจการลงโทษเป็นอำนาจการป้องกันตัวของบุคคลโอนมาให้รัฐ ซึ่งทำหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง”² และการที่ให้รัฐเป็นผู้มีอำนาจลงโทษผู้กระทำผิดนี้ ทำให้ระบบการลงโทษอย่างรุนแรงได้ลดน้อยลงไป เพราะความรู้สึกเคียดแค้นได้ผ่อนคลายลง โดยรัฐหันไปเน้นในเรื่องการป้องกันสังคมเป็นสำคัญ ดังที่ “เบคคาเรีย”(Beccaria) ได้กล่าวไว้ว่า “ความรุนแรงของโทษนั้นมีความสำคัญน้อยกว่าความแน่นอนของการลงโทษ และอำนาจการลง

¹ จิตติ ดิงศภทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 . (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์ 2528) , หน้า 7

² ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา . (กรุงเทพมหานคร : มิตรนภาการพิมพ์ , 2531) หน้า 222

โทษนั้นจะทำได้เพียง เท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันสังคมให้มั่นคงอยู่เท่านั้น ถ้าทำเกินไปกว่านั้นก็จะเป็นการไม่ชอบธรรม”³

อย่างไรก็ดีในสภาพความเป็นจริงไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดทุกสังคมในโลก การลงโทษ ยังคงมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์อยู่ตลอดมา เพราะเป็นการตอบแทนต่อผู้ที่ปฏิเสธระเบียบหรือกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานของสังคม อันเป็นการตำหนิผู้กระทำผิดและเพื่อให้มีผลบังคับทางจิตใจ ใ้บุคคลยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ การลงโทษทำให้เกิดผลได้ต่างกันหลายประการ แล้วแต่วิธีการที่จะดำเนินการลงโทษนั้น จึงได้มีทฤษฎีต่าง ๆ เกิดขึ้นมาขัดแย้งกันว่าควรมีการลงโทษ เพื่อให้เกิดผลอย่างไร คือ การลงโทษควรมีวัตถุประสงค์อย่างไรนั่นเอง ซึ่งทฤษฎีที่มีอยู่กล่าวถึงบ่อยที่สุด มีดังนี้ คือ⁴

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน

วัตถุประสงค์ของทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า มนุษย์มีเจตจำนงเสรี (Free Will) ที่จะกระทำการใด ๆ ตามที่ตนสมัคใจ ดังนั้น เขาจึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของเขาอย่างเต็มที่ เมื่อกระทำความผิดก็ต้องถูกทดแทนด้วยการลงโทษอย่างสาสม เพื่อเป็นการตอบแทนแก้แค้นที่เป็นยุติธรรม และป้องกันบุคคลทั่ว ๆ ไปไม่ให้กระทำความผิดอย่างเดียวกันนั้นอีก การลงโทษด้วยวัตถุประสงค์นี้ จะเกิดผลต่อเมื่อได้ตัวผู้กระทำผิดแท้จริงมาลงโทษอย่างรวดเร็ว มิฉะนั้นก็อาจมีการแก้แค้นกันเอง หรือสืมเลื่อนกันไปและอาจไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดที่กลับตนเป็นคนดีหรือไม่เป็นภัยอันตรายอีกต่อไปแล้ว

2. การลงโทษเพื่อป้องกันยับยั้งความผิด

มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันยับยั้งโดยเฉพาะ คือ ผู้ที่เคยถูกลงโทษแล้วจะเกิดความอับอาย เข็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันยับยั้งโดยทั่วไป คือ เป็นการข่มขู่ให้บุคคลทั่ว ๆ ไป เฝ้าระวังอย่างและปรับปรุงพฤติกรรมของตน ซึ่งการลงโทษ

³ จิตติ ดิงภักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 9.

⁴ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 1. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 341.

เพื่อชุมชนนี้อาจมีผลเสียหาย คือ อาจทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่อาจกลับตัวเป็นคนดีได้ เพราะได้รับความอับอาย และถูกสังคมรังเกียจ และอาจไม่ได้ผลสำหรับการกระทำความผิดโดยฉับพลันที่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า เช่น บันดาลโทษ⁵

3. การลงโทษเพื่อตัดผู้กระทำผิดออกไปจากสังคม

โดยถือว่าผู้กระทำความผิดมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป จากบรรทัดฐานของสังคม อย่างร้ายแรง สมควรตัดออกไปจากสังคม อาจตัดชั่วคราว เช่น จำคุก กักขัง หรือ ตัดถาวร คือ ประหารชีวิต เพื่อบำบัดการเกิดการกระทำผิดซ้ำอีก⁶

4. การลงโทษเพื่อแก้ไข ปรับปรุง

เป็นการลงโทษโดยคำนึงอนาคต และหวังว่าผู้กระทำผิดอาจกลับใจเลิกกระทำผิด ถ้าได้มีการปรับปรุงตัวเสียใหม่ โดยอาศัยระยะเวลาที่ต้องรับโทษ จำคุก หรือกักขังอยู่ เช่น มีการฝึกอาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม การบำบัดทางจิตวิทยา เป็นต้น นอกจากนั้นยังต้องพยายามช่วยเหลือด้วยการแก้ไขสภาพแวดล้อมให้ครอบครัวผู้กระทำผิดมีความเข้าใจในตัวผู้กระทำผิดดีขึ้น ช่วยเหลือ แนะนำในการดำเนินชีวิต และในการหาอาชีพให้ผู้กระทำผิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี เป็นกำลังของประเทศชาติต่อไป แต่ก็มีข้อเสียในแง่ของผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายอาจเห็นว่าการลงโทษยังไม่สาสมกับความผิดก็ได้

จากการที่วัตถุประสงค์ของการลงโทษมีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน การยึดถือทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใด ย่อมจะส่งผลให้วิธีการลงโทษแตกต่างกันไป ดังนั้นการลงโทษอาญาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายมากที่สุด คงต้องการกระทำควบคู่กันไป กฎหมายจึงต้องกำหนดโทษให้

⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ , คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 , พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2533),หน้า 486.

⁶ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ , กฎหมายอาญาสาระสำคัญภาค 1 , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูณาน ,2536) หน้า 95.

เหมาะสมกับลักษณะของความผิด เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทั้งผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายที่ได้รับผลร้าย ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงมีความจำเป็นในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐในการควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม และปกป้องคุ้มครองประชาชน

ในประเทศไทยบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อเสียหายในความผิดอาญา ก็คือ ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเนื้อร่างกาย ชีวิต และเสรีภาพ และกำหนดโทษที่กระทำความผิดโดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิเนื้อร่างกาย และเสรีภาพของเด็ก ในปัจจุบันจะใช้กฎหมายอาญาเป็นหลักไม่ว่าเด็กจะถูกละเมิดจากบุคคลอื่น หรือบุคคลในครอบครัว เช่น บิดา มารดา ก็ตาม เพราะในกรณีที่บิดา มารดา ผู้ใช้อำนาจปกครองได้กระทำการลงโทษบุตรอย่างรุนแรงเกินขอบเขตที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 ให้อำนาจกระทำได้แล้ว ถ้าผลของการทำโทษเกินขอบเขต ทำให้บุตรถึงแก่ความตาย ได้รับอันตราย การกระทำดังกล่าวนี้ บิดา มารดาต้องมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น หรือความฐานทำร้ายร่างกาย หรือฆ่าคนตาย ตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นกัน

นอกจากบทบัญญัติทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเนื้อร่างกาย ชีวิต และเสรีภาพของเด็กเสมือนเช่นเดียวกันกับผู้ใหญ่แล้ว ยังมีบทบัญญัติโดยเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อเด็กโดยเฉพาะในบางมาตรา ดังเช่น

ความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ความผิดฐานกระทำชำเราเด็ก (มาตรา 257) ที่วางหลักว่าการกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งมีใช้ภริยาตนไม่ว่าเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็เป็นความผิด และหากเป็นการกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน 13 ปีแล้ว จะมีโทษหนักขึ้น โดยเฉพาะหากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการโทรมหญิง และเด็กหญิงนั้นไม่ยินยอม หรือมีอาวุธอื่น ใช้อาวุธวัตถุระเบิด ดังนี้ย่อมได้รับโทษหนักขึ้นอีก

- ความผิดฐานทำอนาจาร ที่วางหลักว่า การกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่า 15 ปี โดยขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้ายโดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าเป็นบุคคลอื่น เป็นความผิดฐานกระทำอนาจาร (มาตรา 278) และหากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ไม่ว่าจะเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็มีความผิด (มาตรา 279)

- ความผิดเกี่ยวกับเพศนี้ หากเป็นการกระทำต่อผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล หรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น (มาตรา 285) เนื่องจากว่าหากบุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย และได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าควรเป็นผู้ดูแลปกป้องเด็กอยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง กลับเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองแล้วย่อมเกิดความไม่ปกติสุขในสังคม จึงต้องมีบทบัญญัติโทษที่หนักกว่าบุคคลอื่น

ความผิดต่อชีวิต เช่น ความผิดฐานช่วยเหลือ หรือยุยงให้เด็กอายุไม่เกิน 16 ปีฆ่าตนเอง (มาตรา 293) ที่วางหลักว่า การช่วยเหลือยุยงให้เด็กอายุไม่เกิน 16 ปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถรับรู้รับผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ให้ตัดสินใจฆ่าตัวตาย เช่น ยุยงเด็กหรือคนที่เป็โรคจิตที่น่าจะฆ่าตัวตายเพื่อจะได้เกิดใหม่ในสวรรค์ เป็นต้น ดังนี้ผู้กระทำการยุยง หรือช่วยหา ยาพิษนั้นให้ มีความผิดตามมาตรานี้

ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วย หรือคนชรา เช่น ความผิดฐานทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี (มาตรา 306) ที่วางหลักว่า ผู้ที่ทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปีไว้ ณ ที่ใดเพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล เช่น พาเด็กไปปล่อยทางเปลี่ยวไม่พากลับบ้าน เป็นต้น ดังนี้ผู้กระทำมีความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก และหากการกระทำนี้ทำให้เด็กถึงแก่ความตายหรือรับอันตรายสาหัส ต้องได้รับโทษหนักขึ้น (มาตรา 308)

ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพชื่อเสียง เช่น ความผิดฐานเรียกค่าไถ่ (มาตรา 313) ที่วางหลักว่า การเอาตัวเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่ ไม่ว่าจะเอาไปจากใครวิธีใด และเด็กจะสมัครใจไปด้วยหรือไม่ก็ตาม ผู้กระทำก็มีความผิด และหากการกระทำนี้ทำให้เด็กได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตายต้องรับโทษหนักขึ้น

- ความผิดฐานพรากเด็ก (มาตรา 317) ที่วางหลักว่าการพรากเด็กไม่ว่าชายหรือหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ไม่ว่าจะเด็กนั้นจะยินยอมไปด้วยหรือไม่ก็ตาม ก็มีความผิดฐานพรากเด็ก

- ความผิดฐานค้าเด็ก (มาตรา 317 วรรค 2) ได้แก่ เมื่อพรากเด็กมาแล้ว มีการซื้อ จำหน่าย หรือรับเอาตัวเด็กที่ถูกพรากนั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ผู้ที่ค้าเด็กต้องรับโทษเท่ากับผู้ที่พรากเด็กนั้น

- ความผิดฐานพรากเด็กไปเพื่อหากำไร หรืออนาจาร (มาตรา 317 วรรค 3) ถ้าหากการพรากเด็กได้กระทำโดยมีมูลเหตุจูงใจ เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจาร ต้องรับโทษหนักกว่าการพรากเด็กธรรมดา

- ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ (มาตรา 318) ที่วางหลักว่าการพรากผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย ก็มีความผิดฐานพรากผู้เยาว์และหากการกระทำนี้เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจารผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 318 วรรค 3) และการพรากผู้เยาว์นี้หากเป็นการหากำไรหรือเพื่อการอนาจารแล้ว แม้ว่าผู้เยาว์จะยินยอมเต็มใจไปด้วยผู้กระทำก็มีความผิดฐานพรากผู้เยาว์ (มาตรา 319)

ความผิดลหุโทษ เช่น ความผิดฐานทารุณกรรมเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี (มาตรา 398) วางหลักว่า ผู้ใดทำทารุณ คือ แสดงความโหดร้ายต่อเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี คนเจ็บป่วยหรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้ั้นในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เช่น ใช้เด็กที่อาศัยอยู่ด้วยทำงานหนักเกินกำลัง ก็เป็นความผิดตามมาตรานี้

จากบทบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อเด็กโดยเฉพาะที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งคุ้มครองเด็กผู้ที่อ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งด้อยในความรู้สึกนึกคิด อันอาจทำให้ถูกหลอกลวงได้ง่าย ฉะนั้นความผิดบางฐานจึงบัญญัติโทษไว้รุนแรงกว่า การกระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งมีสติปัญญา ร่างกายแข็งแรง สามารถป้องกันตนเองได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้นยังบัญญัติว่า แม้เด็กจะยินยอมหรือเต็มใจ ผู้กระทำก็มีความผิดซึ่งเป็นการเพิ่มความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนมากขึ้น จัดปัญหาข้ออ้างของผู้กระทำ ความผิดที่จะอ้างความยินยอมของผู้เสียหาย เพื่อที่ตนจะได้ไม่ต้องรับผิด เช่น ความผิดฐานกระทำชำเรา หากหญิงนั้นยินยอมผู้กระทำก็ไม่มีผิด แต่หากเป็นการต่อเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี แม้ว่าเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตามก็มีความผิดฐานนี้ และหากเป็นการกระทำต่อเด็กหญิงอายุไม่เกิน 13 ปี ผู้กระทำความผิดย่อมรับโทษหนักขึ้น เป็นต้น

ในความผิดบางฐาน เช่น ความผิดฐานพรากเด็กหรือพรากผู้เยาว์ เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาฎีกาจะพบว่า ศาลฎีกาได้ตัดสินเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับเจตนากรรมของเจตนากรรมดังกล่าวนี้ว่าต้องการคุ้มครองอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองผู้ดูแลของเด็ก

หรือผู้เยาว์ สำหรับนักกฎหมายบางท่าน ได้อธิบายว่าความมุ่งหมายของมาตรานี้ มีความประสงค์ที่จะคุ้มครองเด็กไม่ให้ใครเอาเด็กไปเสียจากครอบครัว หรือผู้ปกครองที่เด็กอยู่ด้วย⁷ จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายอาญาในสวนความผิดฐานพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ นอกจากคุ้มครองอำนาจปกครองของบิดามารดาผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กและผู้เยาว์แล้ว ยังมุ่งคุ้มครองเด็กหรือผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายที่แท้จริงด้วย แต่เนื่องจากเด็กและผู้เยาว์ไม่อยู่ในสถานะที่แสดงออก ถึงเจตนาที่แท้จริงของตน เพราะความเยาว์วัยหรือขาดวุฒิภาวะ บิดามารดาจึงเป็นบุคคลแรกที่ต้องเข้ามามีบทบาทคุ้มครองเด็ก กฎหมายจึงให้บิดามารดามีอำนาจแสดงเจตนาแทนเด็ก และตัดสินใจว่าอะไรเพียงใดจึงจะเป็นความผิดต่อเสรีภาพของเด็ก และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำความผิดในการพรากเด็กและพรากผู้เยาว์ โดยหยิบยกเรื่องการคุ้มครองเด็กหรือผู้เยาว์เป็นประเด็นหลักว่าเป็นการกระทำความผิดต่ออำนาจปกครองนั่นเอง นอกจากนี้กฎหมายยังคุ้มครองไปถึงการพยายามแสวงหาประโยชน์ทางเพศ หรือนำกำไรจากเด็กแม้ว่าเด็กจะให้ความยินยอมด้วยการให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาเป็นผู้กำหนดความผิด โดยให้บิดามารดาเป็นผู้เสียหายเสียเอง ในความผิดฐานพรากเด็กหรือพรากผู้เยาว์ เพื่อการอนาจารหรือเพื่อหากำไร

นอกจากบทบัญญัติกฎหมายอาญาทั่วไปและบทบัญญัติโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อเด็กที่ยกมาข้างต้นแล้ว ยังมีมาตรการทางกฎหมายอาญาบางประการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก กรณีที่เด็กตกเป็นผู้เสียหายคือ วิธีการเพื่อความปลอดภัยซึ่งมาตรการป้องกันผู้มีสภาพเป็นอันตรายไม่ให้กระทำความผิด เป็นการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกทำร้าย และการคุ้มครองประพฤติซึ่งเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียว และขณะเดียวกันยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคมตามปกติด้วย

---

* การพรากเด็ก หมายถึง การพาไปหรือการแยกตัวผู้เยาว์ออกจากปกครองดูแล และไม่หมายถึง การที่เด็กที่หนีมาหาเอง (คำพิพากษา กฤษฎีกา ที่ 808/2516) หรือเด็กคนนั้นไม่ได้อยู่กับบิดามารดา หรือไม่มีผู้ปกครองดูแลอยู่ขณะที่พาเอาไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/2527) ดังนั้นหากเด็กหรือผู้เยาว์ไม่อยู่ในอำนาจปกครองของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล หรือขาดจากความปกครองของบุคคลดังกล่าว อำนาจปกครองย่อมไม่มีอยู่ ใครพาเด็กหรือผู้เยาว์ไปต่อจากนี้ย่อมไม่มีความผิดฐานพรากเด็กหรือพรากผู้เยาว์.

⁷ สมศักดิ์ สิงห์พันธ์ . คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคเล่ม 4 ตอนที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2515) หน้า 197.

วิธีการเพื่อความปลอดภัย

เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นรัฐย่อมมีมาตรการ ในการควบคุมรักษาความสงบของสังคม ทั้งทางด้านป้องกันและปราบปรามสำหรับมาตรการที่ใช้ในด้านการปราบปรามก็คือ การลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนมาตรการในด้านป้องกันได้แก่ การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิด วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงถูกกำหนดขึ้นตามสภาพที่เป็นอันตราย ซึ่งบุคคลนั้นแสดงออกมาน่าจะกระทำผิดขึ้นในอนาคต รัฐจึงต้องหาวิธีการหาวิธีการมิให้ความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคมเกิดขึ้น หรือมิให้เกิดขึ้นอีก เป็นการหลีกเลี่ยงความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต^๘

วิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้นเป็นมาตรการที่ใช้กับบุคคล เพื่อป้องกันผู้ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมไม่ให้ไปกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพบังคับ (Sanction) คือ โทษเป็นสภาพบังคับที่รัฐจะบังคับใช้แก่บุคคลหลังจากที่บุคคลได้กระทำความผิดแล้ว แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่รัฐนำมาใช้ก่อนที่จะมีการกระทำความผิด หรือมีการกระทำความผิดแล้วไม่ให้เกิดมากระทำความผิดอีก^๙ วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ และต้องให้ศาลเป็นผู้กำหนด วิธีการที่จะนำมาใช้บังคับต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ที่จะถูกสั่งให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยมีโอกาสต่อสู้คดีเช่นเดียวกับการพิจารณาความผิดที่เป็นโทษ บางกรณีวิธีการเพื่อความปลอดภัยอาจนำมาใช้ก่อนการกระทำความผิดได้ ถ้าหากที่เป็นอันตรายของผู้นั้นแสดงให้เห็นคือความจำเป็น จะต้องใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยในลักษณะที่เป็นการรักษาและการให้ความช่วยเหลือ อาจใช้บังคับโดยคณะกรรมการหรือแพทย์ ซึ่งทำการร่วมกับผู้พิพากษาก็ได้

ในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของไทย มีการบัญญัติและกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ 5 ประการ ตามมาตรา 39 ที่บัญญัติว่า "วิธีการเพื่อความปลอดภัยมีดังนี้"

- (1) กักกัน
- (2) ห้ามเข้าเขตกำหนด

^๘ โภจนัน ภักดิ์ภิมมย์. การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์. พินยาการ, 2531), หน้า 33.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

- (3) เรียกประกันทัศนชน
- (4) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
- (5) ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

การที่วิธีการเพื่อความปลอดภัยนี้ เป็นมาตรการทางกฎหมายอันหนึ่งซึ่งนำมาใช้เพื่อ สนับสนุนการปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคลที่มีลักษณะอันตราย เมื่อวิธีการลงโทษทางอาญาไม่ได้ผลเพียงพอ ผู้กระทำมีสภาพที่น่าจะก่อให้เกิดอันตราย แก่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลแต่ยังกระทำการไม่ถึงขั้นผิดกฎหมาย หรือกรณีที่มีการลงโทษมีระยะเวลาสั้นเกินไป ผู้กระทำยังไม่ทราบจำหรือไม่ทันได้มีเวลาอบรมตนนิสัยผู้ต้องโทษ เพราะวิธีการเพื่อความปลอดภัยนี้ไม่ใช่โทษ จึงสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง ไม่อยู่ใต้บัญญัติ มาตรา 2¹⁰ อีกทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะคำนึงถึงความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำผิด โดยพิจารณาลักษณะหรือสภาพของบุคคลหรือสิ่งของที่เรียกว่า "สภาพที่เป็นอันตราย" ซึ่งกำหนดเวลาใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่ได้กำหนดตายตัวเช่นการลงโทษ ผู้พิพากษาไม่อาจกำหนดเวลาที่ผู้กระทำผิดจะแก้ไขกลับตัวได้ล่วงหน้าแต่จะขึ้นอยู่กับสภาพที่เป็นอันตรายนั้นว่าหมดไปแล้วหรือยัง จากหลักการนี้เห็นว่าในกรณีเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้เสียหายโดยเฉพาะเด็ก ถูกกระทำจากบุคคลในครอบครัว เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยน่าจะเป็นวิธีการคุ้มครองเด็กที่ดีแนวทางหนึ่ง โดยเฉพาะการเรียกประกันทัศนชน ซึ่งแม้การกระทำผิดยังไม่เกิดขึ้นและยังไม่มีผู้ได้รับความเสียหายเลย แต่มีแนวโน้มว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์สินของผู้อื่น พนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอ ให้ศาลสั่งผู้นั้นให้หาทัศนชนต่อศาลได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 ซึ่งจะเป็นการช่วยคุ้มครองเด็กที่มีความเสี่ยงที่จะถูกทำร้ายหรือมีแนวโน้มว่าจะถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว การเรียกประกันทัศนชนนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายเห็นว่าผู้ที่มีสภาพอันตราย แต่ยังไม่ถึงขนาดที่จะเป็นความผิดได้ กฎหมายจึงจัดให้มีการป้องกันอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ก่อนที่จะแก้ไขภายหลังเมื่อเหตุเกิดแล้ว จึงให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ต้องมีคำฟ้องของพนักงานอัยการ ในกรณีอัยการเสนอว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้ายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจะไม่ลงโทษผู้นั้น แต่มีเหตุเชื่อได้ว่าผู้ถูกฟ้องนั้น

¹⁰ หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. หน้า 357.

จะก่อเหตุร้ายให้เกิดเป็นอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ศาลอาญาพิจารณาได้เองโดยไม่ต้องมีคำขอ

2. พฤติการณ์ตามบทบัญญัติในมาตรานี้คือ ลักษณะของบุคคลที่น่าจะก่อเหตุร้าย ซึ่งการกระทำดังกล่าวยังไม่ถึงขั้นลงมืออันเป็นความผิดในเรื่องพยายามได้

3. ศาลมีอำนาจเรียกผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บนว่าจะไม่ก่อเหตุร้ายดังกล่าว ภายในเวลาไม่เกิน 2 ปี โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 บาท

บทบังคับ เป็นไปมาตรา 46 วรรค และมาตรา 47 คือ

1. เมื่อผู้ที่ศาลเรียกประกันทัณฑ์บนไม่ยอมทำทัณฑ์บน หรือหาประกันทัณฑ์บนไม่ได้ ศาลมีอำนาจตามมาตรา 46 วรรค 2 คือ อาจสั่งให้กักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือหาประกันมาให้ศาล แต่ไม่ให้ศาลกักขังเกินกว่า 6 เดือน

2. ศาลอาจสั่งห้ามผู้นั้นเข้าเขตกำหนดตามมาตรา 45 ก็ได้

3. ถ้าผู้นั้นทำผิดทัณฑ์บน ศาลมีอำนาจ

1. สั่งให้ผู้นั้น ชำระเงินไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในทัณฑ์บน

2. ถ้าผู้นั้นไม่ยอมชำระก็ให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรืออาจกักขังแทน

ค่าปรับได้ โดยนำมาตรา 29 และมาตรา 30 มาใช้บังคับ¹¹

จะเห็นได้ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สามารถนำมาใช้คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกทำร้ายได้ โดยเฉพาะปัญหาการทำร้ายทารุณกรรมเด็กจากบุคคลในครอบครัว เนื่องจากเป็นการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กได้ในระดับหนึ่ง เช่น การเรียกประกันทัณฑ์บนบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่จะลงมือทำร้ายเด็กย่อมรู้สึกว่าจะตนเองจะต้องเสียเงินที่กำหนดในทัณฑ์บนได้หากกระทำความผิดและถ้าหากไม่มีเงินชำระก็อาจจะถูกยึดทรัพย์สินหรือกักขังแทนค่าปรับได้ แต่น่าสังเกตว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยในทางปฏิบัติกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าพนักงานอัยการผู้มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ศาลสั่ง ให้ผู้มีสภาพที่เป็นอันตรายทำทัณฑ์บนต่อศาล จะทราบข้อเท็จจริงที่เป็นแนวโน้มที่จะเกิดอันตรายแก่เด็กได้จากใคร การพิจารณาของศาลก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล ทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างเด็กกับผู้ต้องหา ในศาลชั้นต้นทั่วไปมิได้กระทำกันในศาลเยาวชนและครอบครัว วุฒิกวาระของเด็ก

¹¹ ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐิ, กฎหมายอาญา : หลักและปัญหา, หน้า 334-335.

ที่จะให้การต่อศาลชั้นต้นในกรณีที่ผู้ต้องหาอยู่ด้วยนั้นมีน้อย เด็กยอมเกิดความหวาดกลัวหรือให้การไม่ได้ละเอียดและสืบค้นหาถูกซักถามกลับไปกลับมา ยิ่งหากผู้ต้องหาเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือครูด้วยแล้วเด็กจะยิ่งเกรงกลัวและมีความกตัญญูไม่กล้าให้การปรักปรำผู้มีพระคุณ ซึ่งต้องทำให้ผู้มีพระคุณได้รับการลงโทษ ที่สำคัญคือความล่าช้าของกระบวนการพิจารณาคดีที่บางครั้งกว่าจะช่วยเหลือเด็กได้ก็อาจจะสายเกินไปแล้ว และการเรียกประกันทัณฑ์บนนี้อาจใช้ไม่ได้ผล หากผู้ที่ถูกเรียกประกันทัณฑ์บนเห็นว่าเงินจำนวนดังกล่าว ตนสามารถชำระได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนจึงไม่เกิดความเกรงกลัวหรือยับยั้งในการกระทำต่อเด็ก ที่สำคัญในปัจจุบันนี้ไม่ได้มีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้เท่าที่ควร จึงทำให้วิธีการเพื่อความปลอดภัยซึ่งเป็นแนวทางหนึ่ง ในการให้ความคุ้มครองเด็กสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

การคุมประพฤติ

วัตถุประสงค์ของการลงโทษในปัจจุบันได้เปลี่ยนจากการลงโทษด้วยวิธีรุนแรง โหดร้าย เพื่อแก้แค้นทดแทนและให้ผู้กระทำผิดเข็ดหลาบมาเป็นการลงโทษ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี เป็นบุคคลที่มีค่า ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม มิใช่เป็นการลงโทษ เพื่อเป็นการแก้แค้นแต่เพียงอย่างเดียว “การคุมประพฤติ” พัฒนาขึ้นมาจากแนวความคิดนี้ โดยมีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนให้กลับตนเป็นคนดี เป็นการหลีกเลี่ยงวิธีการจำคุก ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำผิดมีมลทินติดตัวไปตลอดชีวิต หรือกลายเป็นบุคคลที่สังคมไม่พึงปรารถนา

การคุมประพฤติทำให้ผู้กระทำผิดใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้ตามปกติ สามารถประกอบการทำงานเลี้ยงตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นการปกป้องกันสังคมจากอาชญากรรม และลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับราชทัณฑ์ได้เป็นจำนวนมาก

ประมวลกฎหมายอาญาบับปัจจุบัน ตามมาตรา 56-58 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการขอการกำหนดโทษหรือขอการลงโทษผู้กระทำผิดไว้และให้ศาลมีอำนาจเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติผู้กระทำนั้นด้วย

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 วรรคแรก ได้กำหนดหลักเกณฑ์ความผิด ซึ่งเข้าเกณฑ์การคุมประพฤติไว้ดังนี้ คือ

- (1) ความผิดที่ได้กระทำขึ้นนั้นเป็นความผิดซึ่งมีโทษจำคุก
- (2) ความผิดนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุก ไม่เกิน 2 ปี
- (3) ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือถ้าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโทษประมาทหรือความผิดลหุโทษ

นอกจากนั้นแล้ว ศาลจะต้องคำนึงถึงอายุ ความประพฤติ สถิติปัญญาการศึกษา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพแห่งความผิดหรือเหตุอื่น อันควรปรานีของจำเลย ด้วยว่าสมควรจะระงับการลงโทษและคุมประพฤติไว้หรือไม่

อย่างไรก็ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ศาลอาจมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลย พร้อมทั้งคุมประพฤติไว้ โดยจะสั่งให้สืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนหรือไม่ก็ตาม¹²

ในกรณีที่ศาลสั่งคุมความประพฤติจำเลย ศาลจะวางเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ จำเลย ตามมาตรา 56 วรรค 2 ดังนี้

- (1) ให้ไปรายงานตัวต่อหน้าพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราว เพื่อพนักงานคุมประพฤติจะได้สอบสวน แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนที่เห็นสมควรในเรื่อง ความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณะ-ประโยชน์ ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร
- (2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจลักษณะ
- (3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใด อันอาจนำไปสู่การ กระทำผิดเช่นเดียวกันนี้อีก
- (4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษความบกพร่องทาง ร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- (5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไขฟื้นฟู หรือ ป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

¹² ยุติธรรม, กระทรวง. การคุมประพฤติผู้ใหญ่ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : ศรีสมมติการพิมพ์ จำกัด : 2527), หน้า 7

ในเรื่องเงื่อนไขนี้ เป็นดุลยพินิจของศาล ศาลอาจวางเงื่อนไข ทุกข้อหรือบางข้อก็ได้ ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับการคุ้มครองความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิ่มถอนข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใด ที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้

ผลของการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือกระทำความผิดขึ้นใหม่

(1) ผู้ถูกควบคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขศาลกำหนดไว้ใน มาตรา 56 ศาลอาจ ตักเตือนหรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนด หรือลงโทษซึ่งรอไว้้นั้นก็ได้ กรณีนี้เป็น ดุลยพินิจของศาล

(2) ผู้ถูกควบคุมความประพฤติกระทำความผิดขึ้นใหม่ ตามมาตรา 58 วรรคแรก ถ้าผู้ถูกควบคุมความประพฤติกระทำความผิดขึ้นใหม่ ซึ่งความผิดที่กระทำขึ้นใหม่นี้จะต้องเป็น การกระทำความผิดภายในเวลาที่ศาลรอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษเอาไว้และถ้าในคดี หลังนี้ศาลลงโทษจำคุกจำเลย ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังกำหนดโทษที่รอการกำหนดไว้ในคดี ก่อนบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง หรือบวกโทษที่รอการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง

ผลของการปฏิบัติตามเงื่อนไข

ถ้าผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติที่กำหนดไว้ใน มาตรา 56 และไม่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติตามมาตรา 57 จนศาลสั่งลงโทษหรือไม่ได้ กระทำความผิดขึ้นใหม่ตามมาตรา 58 วรรคแรก ผู้กระทำความผิดก็จะพ้นจากโทษที่รอการกำหนดไว้หรือที่ รอการลงโทษไว้ ซึ่งเป็นการพ้นจากสภาพการบังคับ คือเป็นการพ้นการคุมประพฤติด้วยดีนั่นเอง¹³

จากหลักการแนวความคิดวิธีการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งที่คุ้มครองป้องกัน สังคมจากอาชญากรรม โดยเฉพาะในกรณีเด็กหรือเยาวชนผู้เสียหายถูกกระทำจากบิดา มารดา ผู้ปกครองและหรือบุคคลในครอบครัว เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและเด็ก หรือเยาวชนผู้เสียหายแล้ว การลงโทษอาจเป็นสาเหตุให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวแตกร้าง สมาชิกภายในครอบครัวต้องแยกจากกัน ผู้ถูกลงโทษไม่สามารถจะประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยง ครอบครัวยุติต่อไปได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว อีกทั้งเมื่อผู้กระทำความผิด

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

พันโทษออกมาอยู่ร่วมกับครอบครัวอีกก็อาจกระทำผิดซ้ำอีกได้ ในขณะที่การใช้วิธีการคุมประพฤติจะมีมาตรการ ในการบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายจิตใจ ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งอาจจะเป็นผลดีต่อทั้งผู้กระทำผิดและเด็กในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ดังนั้น มาตรการคุมประพฤติดังกล่าวน่าจะเป็นมาตรการหนึ่ง ที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ถูกทำร้ายจากบุคคลในครอบครัวได้ดีในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นผลดีต่อเด็กและครอบครัวมากกว่าการลงโทษจำคุกเพียงอย่างเดียว

3.1.2 กฎหมายแพ่ง

กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายที่ระบุถึงสิทธิและหน้าที่ของเอกชนที่มีอยู่ระหว่างกัน และวัตถุประสงค์ของกฎหมายแพ่งคือ หาทวงแก้ไขในกรณีที่มีการกระทำผิดหน้าที่ ซึ่งเอกชนมีต่อบุคคลอื่นโดยทั่วไป ในทางแพ่งกฎหมายจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง บังคับผู้กระทำผิดก็ต่อเมื่อผู้เสียหายร้องขอ โดยยื่นฟ้องต่อศาลเท่านั้น

โดยปกติแล้ว การกระทำซึ่งเป็นความผิดอาญา ก็มักเป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบละเมิดในทางแพ่งอยู่ด้วย เมื่อมีผู้อื่นกระทำการละเมิดสิทธิเด็ก ทำให้เสียหายถึงแก่ชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ฯลฯ ดังนี้ ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบละเมิด และชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เด็กผู้เสียหาย

ส่วนกรณีที่เป็นบิดา มารดา ผู้ใช้อำนาจปกครองมีเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้อำนาจปกครองบุตร คือใช้อำนาจปกครองเกี่ยวกับตัวเด็กโดยมิชอบ (abuse the parental power) ซึ่งหมายถึงการกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลบุตรที่สังคมจะยอมรับได้¹⁴ เช่น การลงโทษเขียนตีเด็กอย่างทารุณโหดร้าย การให้เด็กทำงานเสี่ยงอันตรายโดยไม่มีเหตุผลสมควร ฯลฯ หรือผู้ใช้อำนาจปกครองประพฤติชั่วร้าย ซึ่ง

ความผิดอาญาบางอย่าง ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่ง เช่น ความผิดฐานกบฏ ฯลฯ

¹⁴ ประสพสุข บุญเดช , คำอธิบายกฎหมายครอบครัว , พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม , 2536) หน้า 648.

หมายถึงความประพฤติที่ไม่สมควร ไม่มีศีลธรรม ชั่วช้าเลวทรามที่สังคมไม่อาจยอมรับได้¹⁵ เช่น กระทำผิดทางเพศต่อเด็ก ทอดทิ้งเด็ก บังคับเด็กให้เป็นโสเภณี ฯลฯ ดังนี้ กฎหมายก็จะเข้ามาคุ้มครองเด็ก เพราะแม้ว่าโดยหลักแล้วการใช้อำนาจปกครองบุตรจะถูกสังคมมองว่า เป็นเรื่องส่วนตัว ภายในครอบครัวที่บุคคลภายนอกไม่สมควรเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 จะให้อำนาจบิดา มารดา ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน แต่ถ้ามีการใช้อำนาจปกครองเกินขอบเขตที่ตนมีสิทธิ จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่เด็ก เช่น การทำโทษรุนแรงตีเด็ก ผู้เยาว์อย่างทารุณโหดร้าย การให้เด็กผู้เยาว์ทำงานในลักษณะเสี่ยงภัย การปล่อยปละละเลยไม่เลี้ยงดู ดังนี้ รัฐก็จะเข้ามาปกครองคุ้มครองเด็กโดยมาตรการที่กฎหมายแพ่ง จะให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่ถูกบิดา มารดาทำร้าย คือ การถอนอำนาจปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1582 ซึ่งศาลที่มีอำนาจดำเนินคดีเกี่ยวกับการถอนอำนาจปกครองดังนี้ คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้ผู้ที่ดำเนินการถอนอำนาจปกครองได้ คือ ศาลสั่งถอนอำนาจปกครองเอง หรือญาติ หรือพนักงานอัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลการถอนอำนาจปกครองมีข้อพิจารณา 2 กรณีคือ กรณีแรก สามารถถอนอำนาจปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครองทั้งหมดก็ได้ หรือในกรณีที่สอง สามารถถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วน เช่น ในกรณีบิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครองลงโทษบุตรในลักษณะเป็นการทำร้าย ดังนี้อาจเป็นการถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วน คือ เฉพาะอำนาจทำโทษบุตรตามสมควร เพื่อว่ากล่าวสั่งสอนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1567 (2)

นอกจากนั้น ผู้ร้องยังมีสิทธิยื่นคำร้องขอใช้วิธีการชั่วคราว ก่อนมีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 254,255 ในกรณีฉุกเฉินเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งแยกเด็กออกมาจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองเพื่อให้อยู่ในความดูแลของญาติหรือบุคคลหรือสถาบันที่เหมาะสมได้ เนื่องจากขั้นตอนการดำเนินคดีในการถอนอำนาจปกครองจะต้องใช้เวลานานพอสมควรซึ่งในช่วงนี้กว่าที่ศาลพิจารณาคดี และมีคำสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดา ผู้ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบ เด็กที่อยู่กับบิดามารดาอาจเกิดอันตรายได้ ดังนั้นการใช้

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 649.

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา จึงเป็นมาตรการที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้เสียหายได้ดีในระดับหนึ่ง แต่มีข้อสังเกตว่าไม่ค่อยมีการนำมาตราการนี้ไปใช้ทางปฏิบัติเท่าที่ควร

ในส่วนที่การร้องขอถอนอำนาจปกครองบุตรตามมาตรา 1582 เป็นคดีแพ่งที่ฟ้อง หรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งกรณีถอนอำนาจปกครอง

3.1.3 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

นอกจากกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญาแล้ว ยังมีกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำอันเป็นภัยเกี่ยวกับเด็ก และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหลายฉบับด้วยกัน โดยมีกฎหมายที่สำคัญดังนี้ คือ

- ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 มีการกำหนดให้นักเรียน และนักศึกษาประพฤตินอยู่ในระเบียบวินัย และต้องแต่งกาย หรือแต่งเครื่องแบบตามระเบียบ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสารวัตรนักเรียน

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสารวัตรนักเรียน และนักศึกษา พ.ศ. 2515 เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสารวัตรนักเรียน ในการอบรมสั่งสอนเด็กอีกด้วย

- ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 เรื่องกำหนดวิธีการให้การสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก เช่น กำหนดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็กที่ไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือเด็กที่มีปัญหาด้านความประพฤติ ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ กำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู และให้ความเอาใจใส่แก่เด็กตามสมควร และกำหนดวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งมีปัญหาทางความประพฤติ

- กฎกระทรวง (พ.ศ. 2515) ออกตามความในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 มีสาระสำคัญ คือ ได้กำหนดการประพฤตินที่เรียกว่า

การประพจน์ไม่สมควรแก่วัย และยังมีกำบังกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพแวดล้อมอันเลวร้ายเป็นอันตรายต่อร่างกาย และจิตใจต่อเด็ก

- ข้อบังคับเกี่ยวกับการลงโทษ และการเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของเด็ก ภายในสถานสงเคราะห์ โดยมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ดูแลเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพเด็ก และเยาวชนเป็นรายบุคคลในชีวิตความเป็นอยู่ทุกวัน หากฝ่าฝืนถือเป็นการผิดวินัยอย่างร้ายแรง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่มีอำนาจส่วนหนึ่งในการพิจารณาคดีครอบครัว คือ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาล หรือกระทำการต่าง ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น การตั้งผู้ใช้อำนาจปกครอง การถอนผู้ใช้อำนาจปกครอง เป็นต้น ซึ่งจะมีการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของสถานพินิจ ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนของศาลเยาวชนและครอบครัวทำการสืบเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเสนอต่อศาลประกอบการพิจารณาคดีก่อนที่จะมีคำพิพากษา หรือคำสั่งเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกฎหมายที่มีการให้อำนาจแก่องค์กรและเจ้าหน้าที่ในองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมตำรวจ กองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน , กรมประชาสงเคราะห์ ฯลฯ ปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในบางด้านโดยเฉพาะ เช่น การสงเคราะห์การควบคุมความประพฤติเด็กที่มีแนวโน้มกระทำความผิด การป้องกันเด็กจากสิ่งที่มีแนวโน้มเป็นอันตรายต่อเด็ก เป็นต้น จึงเป็นการคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชน นอกเหนือจากเจ้าพนักงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ฯลฯ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา ในฐานะประชาชนคนหนึ่งตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมอยู่แล้วส่วนรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

3.2 การพิจารณาคดีในกรณีที่เด็กตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา

สำหรับการพิจารณาคดีที่เด็กตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะผู้กระทำความผิดต่อเด็กจะเป็นบุคคลอื่น หรือบิดามารดา หรือผู้ใช้อำนาจ

ปกครองก็ตาม ในการพิจารณาคดีดังกล่าวต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลคดีอาญา เช่นเดียวกับคดีที่ผู้ใหญ่ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญาเช่นกัน สำหรับการกระทำความผิดอาญาที่เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดฐานละเมิด และชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เด็กหรือเยาวชนผู้เสียหาย การฟ้องร้องพิจารณาคดีดังกล่าว ต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลแพ่งยกเว้นการถอนอำนาจปกครอง จึงอยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว

กรณีบุคคลภายนอกเป็นผู้กระทำความผิด

การดำเนินคดีอาญา

โดยในคดีอาญาที่เด็กตกเป็นผู้เสียหายนั้น เด็กซึ่งเป็นผู้เยาว์ถูกจำกัดอำนาจในการฟ้องร้องคดีขึ้นสู่ศาล เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องความสามารถ เพราะการฟ้องร้องคดีถือเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ฉะนั้นเด็กจึงไม่สามารถฟ้องคดีตามลำพัง แม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก็ตาม¹⁶ ดังนั้นเมื่อเด็กซึ่งเป็นผู้เยาว์ ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา จึงต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรม ได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง แล้วแต่กรณีเป็นผู้ฟ้องร้องนำคดีขึ้นสู่ศาลอาญาแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 ป.พ.พ. มาตรา 5(1)

ความเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมต้องเป็นไปตามกฎหมาย คือ ต้องเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองตามกฎหมาย (ป.พ.พ. มาตรา 1569) ได้แก่ บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือมารดา หรือผู้ปกครองซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองเด็กโดยพินัยกรรมของบิดา หรือมารดา หรือโดยศาล และเนื่องจากกฎหมายใช้คำว่าผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแล นักวิชาการบางท่านจึงเห็นว่า เด็กซึ่ง

---

* เด็กมีอำนาจแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 214/2494).

¹⁶ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 15.

* ผู้เยาว์ ได้แก่บุคคลผู้มีอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่ชายหรือหญิงผู้เยาว์ที่มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์หากทำการสมรส หรือแม้จะยังไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์ แต่ศาลอนุญาตให้สมรส เนื่องจากมีเหตุอันสมควรที่ย่อมพ้นภาวะของผู้เยาว์ เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ (ป.พ.พ. มาตรา 20 ประกอบกับมาตรา 1448).

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1586.

เป็นผู้เยาว์นั้นจะต้องอยู่ในความปกครองอันแท้จริงของผู้แทนโดยชอบธรรม ถ้าเด็กไม่ได้อยู่ในความดูแลของบุคคลดังกล่าวบุคคลดังกล่าวก็ย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทน¹⁷

นอกจากนั้นในกรณีที่เด็กที่ เป็นผู้เสียหายในความผิดอาญาถูกทำร้ายถึงตาย หรือบาดเจ็บสาหัสจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ บุพการีคือญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแทนเด็กได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) หมายถึงบุพการีตามความเป็นจริง ดังนั้นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแม้ไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแทนเด็ก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 5 (1) ได้ ก็สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแทนบุตรของตนเองที่ตาย หรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้

สำหรับกรณีเด็กซึ่งตกเป็นผู้เสียหายไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม เช่น กำพร้าบิดา มารดา หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เช่น ป่วย เดินทางไปต่างประเทศ ยากจน ด้อยการศึกษา กรณีเมื่อบิดามารดา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการปกป้องดูแลเด็กไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุต่าง ๆ รวมทั้งเสียชีวิตหรือสาบสูญไป เด็กผู้เสียหายย่อมขาดคนปกป้องดูแลด้านต่าง ๆ ให้สังคมก็จะมุ่งหวังให้ญาติซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวในอันดับแรก เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนบิดามารดา ถัดมาจึงจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะทำหน้าที่แทน หากเด็กหรือเยาวชนไม่มีทั้งบิดาหรือญาติใกล้ชิด หรือมีแต่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งแนวคิดนี้ได้มีอิทธิพลต่อบทบัญญัติทางกฎหมายหรือการดำเนินการต่าง ๆ ทางกฎหมายที่จะคุ้มครองช่วยเหลือเด็ก จะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 6 ที่บัญญัติว่า ญาติหรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหาย สามารถร้องขอให้ศาลตั้งตนเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้แต่ศาลอาจตั้งผู้ร้อง หรือบุคคลอื่นซึ่งยินยอมตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้ หรือหากไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทน ศาลก็จะตั้งพนักงานฝ่ายปกครองผู้แทนเฉพาะคดี เพื่อรักษาผลประโยชน์ของเด็กต่อไป

¹⁷ หยุดแสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา (พระนคร : โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507) หน้า 142.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1384/2516 ประชุมใหญ่.

การดำเนินคดีแพ่ง

ในคดีแพ่ง เมื่อผู้กระทำความผิดอาญาต้องรับผิดฐานละเมิด โดยทางแพ่งต่อเด็ก หรือเยาวชนผู้เสียหายและเมื่อจำเป็นต้องฟ้องร้องคดีละเมิดสิทธิต่อศาลแพ่ง การฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในทางแพ่งของผู้เยาว์ อาจกระทำได้ 2 วิธีคือ เด็กเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาลแพ่งเองโดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม คือ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเสียก่อน คือ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้าดำเนินคดีแทน และในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมเข้าดำเนินคดีแทนเด็ก ซึ่งเป็นผู้เยาว์นั้น เป็นการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมใช้สิทธิแทนผู้เยาว์นั้น เป็นการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมใช้สิทธิแทนผู้เยาว์ด้วยอำนาจแห่งกฎหมาย จึงไม่ต้องให้ผู้เยาว์มอบอำนาจให้

ถ้าเป็นกรณีที่เด็กไม่มีบิดา มารดา ซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม หรือมีแต่บิดา มารดา ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เช่น อยู่ในระหว่างเจ็บป่วย หรือหายไปไม่ทราบว่าจะไปอยู่ที่ใด ฯลฯ ดังนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 56 วรรคท้าย ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งอนุญาตหรือให้ความยินยอมแก่เด็ก แทนบิดามารดา ซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมได้ ซึ่งศาลก็จะออกคำสั่งอนุญาตหรือให้ความยินยอม เฉพาะในกรณีที่เห็นว่าเด็กนั้นสามารถที่จะ ดำเนินคดีได้ด้วยตนเอง และจะไม่เป็นเหตุให้เสียเปรียบแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง มิฉะนั้นศาลก็จะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีให้แก่เด็ก ซึ่งโดยปกติก็มักจะตั้งจากญาติสนิท หรือผู้ที่ศาลเห็นว่าพอจะช่วยรักษา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 . บัญญัติว่า "ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนการใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นนั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น".

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 56 วรรค 1 บัญญัติว่า "ผู้ไร้ความสามารถหรือทำการแทนจะเสนอข้อหาต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ได้ ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถและตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ การให้อนุญาตหรือยินยอมตามบทบัญญัติเช่นนั้นให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล เพื่อรวมไว้ในสำนวนความ".

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (13) บัญญัติว่า "ผู้แทนโดยชอบธรรม" หมายความว่าบุคคลซึ่งตามกฎหมายมีวิธีจะทำการแทนบุคคลผู้ไร้ความสามารถหรือบุคคลที่จะต้องให้ความอนุญาตหรือให้ความยินยอมแก่ผู้ไร้ความสามารถในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง.

คำพิพากษาฎีกาที่ 288/2506.

ศาลไม่มีอำนาจที่จะออกคำสั่งอนุญาตแก่เด็ก หรือให้ความยินยอมแก่เด็กในกรณีที่มิผู้แทน โดยชอบธรรมและผู้แทนโดยชอบธรรมยังทำหน้าที่ได้.

ผลประโยชน์ให้แก่เด็กได้ แต่ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวศาลก็มีอำนาจที่จะตั้งพนักงานอัยการ หรือ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองอื่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ให้เป็นผู้แทนใน การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลแทนเด็กเฉพาะในคดีนั้นได้¹⁸

กรณีบิดามารดาเป็นผู้กระทำความผิด

การดำเนินคดีอาญา

สำหรับกรณีที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ที่กระทำความผิดอาญาต่อเด็กนั่นเอง เด็กหรือเยาวชนจะถูกจำกัดสิทธิในการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องคดีเอาโทษต่อบิดามารดา หรือ ผู้ปกครองเพราะกฎหมายกำหนดให้เฉพาะผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลเท่านั้นที่มีอำนาจ ร้องทุกข์หรือฟ้องร้องคดีแทนและปัจจัยอื่น ๆ คือ เด็กไม่ยอมเบิกความเพราะสงสารบิดามารดา ไม่ประสงค์จะให้บิดามารดาต้องได้รับโทษ หรือถูกอิทธิพลของบิดามารดาเข้าครอบงำ ความรู้สึก สงสาร เชื่อใจ ความรักที่มีต่อบิดามารดาเป็นเหตุให้เด็กไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตาม กฎหมาย¹⁹ และแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 6 จะบัญญัติให้ญาติของเด็ก หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้ ในกรณีที่ผู้แทน โดยชอบธรรมมีผลประโยชน์ขัดกับเด็ก แต่การตั้งผู้แทนเฉพาะคดีก็มีวัตถุประสงค์อยู่ที่การ ตั้งใจทัก เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาแก่จำเลย เพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมา ลงโทษแต่มิใช่เพื่อให้การคุ้มครองเด็กจากการถูกทำร้ายทารุณกรรมจากบิดา มารดาแต่อย่างใด

จึงอาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายไม่เอื้ออำนวยที่จะใช้เป็นเครื่องมือ ให้ ความคุ้มครองเด็ก เนื่องจากกฎหมายอาญาเมื่อนำมาบังคับใช้ กับความผิดที่ผู้กระทำผิดกับ เหยื่อ มีความสัมพันธ์ อาจเป็นเหตุให้สัมพันธ์ในครอบครัวแตกสลายได้²⁰ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นตอนในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ดำรวจ อัยการและการ พิจารณาคดีในศาล สำหรับเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำของผู้ใหญ่ก็เป็นวิธีพิจารณา

¹⁸ จักรล เขมะจารุ , กฎหมายวิธีบัญญัติ 1 , พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชน จำกัด , 2534) , หน้า 219

¹⁹ วชิรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล , "มาตรการป้องกันการทารุณกรรมเด็กที่สังคมคาดหวัง" บทบัณฑิต (มีนาคม , 2532) หน้า 73.

²⁰ สรรพสิทธิ์ คุมประพันธ์ , "แนวทางป้องกันแก้ไขการละเมิดสิทธิเด็กในประเทศไทย" หน้า 15.

ความเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย และด้วยเจตนาหลักของกฎหมายและเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ ซึ่งอาจทำให้เกิดความบกพร่องทางด้านการดูแล ปกป้องสภาพจิตใจของเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายได้

การดำเนินคดีแพ่ง

ในกรณีที่บิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครอง มีพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร ดังนี้รัฐก็จะเข้ามาปกครองคุ้มครองเด็ก โดยมาตรการที่กฎหมายแพ่งจะให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่ถูกบิดา มารดาทำร้าย คือ การถอนอำนาจปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1582 ซึ่งศาลที่มีอำนาจดำเนินคดีเกี่ยวกับการถอนอำนาจปกครองนี้ คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้ผู้ดำเนินการถอนอำนาจปกครองได้ คือ

1. ศาลสั่งถอนอำนาจปกครองเอง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วแม้กฎหมายจะกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองเองได้ก็ตาม แต่ความจริงแล้วไม่ได้หมายความว่าศาล หรือผู้พิพากษาได้พบเห็นบิดา มารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครองกระทำความผิดในการทำร้าย , ทารุณกรรมเด็กแล้วจะมีคำสั่งถอนอำนาจปกครองได้เลยก็หาไม่ จะต้องเป็นกรณีที่มีคดีเดิมเกี่ยวกับเรื่องการจัดผู้ปกครองอยู่ในศาลนั้นแล้ว เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาลนั้นว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองทำร้ายผู้เยาว์ ศาลนั้นจึงมีอำนาจนำคดีขึ้นมาทำคำสั่งถอนอำนาจปกครองได้เอง เพราะยังถือว่าอำนาจควบคุมและคุ้มครองของศาลยังมีอยู่เรื่อยไปจนกว่าอำนาจปกครองนั้นจะสิ้นสุดลง โดยผลของกฎหมาย เช่น เด็กผู้เยาว์ที่อยู่ในความปกครองบรรลุนิติภาวะ หรือผู้ใช้อำนาจปกครองถึงแก่ความตาย

2. ญาติของเด็กผู้เยาว์ร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครองของบิดา มารดา บุคคลที่มีฐานะเป็นพี่ ลุง ป้า น้า อา ตา ยาย ถือเป็นญาติย่อมมีอำนาจยื่นคำร้องได้ ญาติที่จะมีอำนาจร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครองเด็กผู้เยาว์ได้จะต้องเป็นญาติโดยนิตินัย ดังนั้นกรณีที่บิดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาบุตรผู้เยาว์ หรือเรียกว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมาย และถือว่าไม่มีอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร ฉะนั้น แม้ข้อเท็จจริงจะเป็นบิดาที่แท้จริงตามพยานันท์ ก็ไม่มีอำนาจยื่นคำร้อง

ขอให้ศาลถอนอำนาจ ปกครองของมารดาบุตรผู้เยาว์ได้ แม้มารดาจะใช้สิทธิในการเลี้ยงดูบุตรของตนโดยไม่ชอบก็ตาม ทางแก้สำหรับบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็คือจะต้องไปยื่นคำร้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อทำการไต่สวนอำนาจปกครองของบุคคลที่ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวกับบุตรผู้เยาว์โดยมิชอบ นอกจากนั้นญาติทางบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่ถือว่าเป็นญาติตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1532 ด้วย

3. พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครอง การที่พนักงานอัยการจะร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครอง โดยหลักแล้วต้องเริ่มต้นมาจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย หรือญาติของเด็กผู้เยาว์นั่นเอง²¹ เพราะตามสภาพความเป็นจริงพนักงานอัยการคงไม่สามารถรับทราบปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละครอบครัวได้ หากไม่มีผู้ใดแจ้งให้ทราบ

จะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กถูกละเมิดสิทธิ และจำเป็นต้องใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง กับผู้ที่กระทำความเสียหายต่อตนเองนั้น เด็กยังมีข้อจำกัดในด้านความสามารถตามกฎหมายต้องพึ่งพาอาศัยผู้แทนโดยชอบธรรม คือ บิดา มารดา เป็นผู้ให้ความยินยอม หรือใช้สิทธิในทางศาลแทน เนื่องจากรัฐเห็นว่าบิดา มารดา เป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลคุ้มครองเด็ก และให้สิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก กฎหมายจึงให้อำนาจแก่บิดา มารดาเป็นผู้ใช้สิทธิในทางศาลแทนเด็ก ยกเว้นกรณีที่บิดา มารดาไม่สามารถทำหน้าที่ได้ หรือไม่ยอมทำหน้าที่ของตน ดังนี้ รัฐจะใช้อำนาจของตนคุ้มครองเด็ก โดยให้เจ้าพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองเข้ามาปฏิบัติหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของเด็กแทนบิดามารดา

ดังนั้นในกรณีที่เด็ก หรือเยาวชนตกเป็นผู้เสียหายโดยมีผู้กระทำความผิดต่อเด็ก คือบิดา มารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครองของเด็กเองนั้น บทบัญญัติของกฎหมายแพ่งจะมีข้อจำกัดในเรื่องอำนาจของบุคคลที่จะสามารถยื่นคำร้องถอนอำนาจปกครองบิดา มารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครอง ตามมาตรา 1582 ว่าจะต้องเป็นญาติที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือพนักงานอัยการ หรือศาลเท่านั้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว พนักงานอัยการหรือศาลคงไม่สามารถพบเห็นการทำร้ายร่างกาย ทารุณกรรมเด็กได้ด้วยตนเอง คงต้องพึ่งพาญาติหรือประชาชนที่พบเห็นเหตุการณ์แจ้งเข้ามาเท่านั้น แต่เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานของสังคมไทยยังถือว่าอำนาจปกครองบุตรเป็น

---

²¹ ประหลพฤษฯ บุญเดช . คำอธิบายกฎหมายครอบครัว , หน้า 650.

สิทธิขาดของบิดา มารดา และคนในครอบครัว จึงทำให้ญาติและผู้ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็กไม่กล้าเข้าไปแทรกแซง เพื่อปกป้องเด็กจากอันตรายที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถแสดง บทบาทในการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ถูกละเมิดได้อย่างที่ควรจะเป็น

3.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การแทรกแซงของรัฐและสังคมในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ต้องอาศัยกฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือสำคัญ และการที่จะสามารถทำให้รัฐและสังคมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น เจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องก็จะมีบทบาทสำคัญ ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานตามที่กฎหมายและองค์กรนั้นได้ให้อำนาจหน้าที่ไว้

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาต่อเด็กและเยาวชนเกิดขึ้น เจ้าพนักงานของรัฐที่จะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่โดยตรงในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก็คือเจ้าพนักงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่จะเป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการพิจารณา ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติเป็นหลักใหญ่ไว้ กล่าวคือ

1. ตำรวจหรือพนักงานสอบสวน เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและมีการแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจก็จะดำเนินการสืบสวน เพื่อทราบรายละเอียดแห่งการกระทำความผิด จับกุมผู้กระทำความผิดพนักงานสอบสวนก็จะรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อทราบข้อเท็จจริง และพิสูจน์ความผิด ทำความเห็นว่าสมควรสั่งฟ้องหรือไม่ และส่งสำนวนต่อไปให้พนักงานอัยการ

2. พนักงานอัยการเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ก็จะดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสอบสวน ทำหน้าที่กลั่นกรองการทำงานของพนักงานสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น และทำความเห็นควรสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง หรือสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง ต้องนำผู้ต้องหามาฟ้องต่อศาลและดำเนินคดีในศาลในฐานะเป็นโจทก์

3. ศาลหรือผู้พิพากษาซึ่งในชั้นศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณา รับฟังพยาน ทั้งสองฝ่าย วินิจฉัยประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่และควรรับโทษเพียงใด
4. ราชทัณฑ์เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็จะมีหน้าที่ดำเนินการกับผู้ต้องจำคุก หรือกักขัง ตามคำพิพากษาต่อไป

ในปัจจุบันนี้นอกจากเจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็ก ในฐานะประชาชนคนหนึ่งแล้ว ยังมีเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ขององค์กรรัฐและเอกชน อีกบางหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ และสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา โดยเฉพาะการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่เหล่านี้ มิใช่เฉพาะขั้นตอนในการดำเนินคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดต่อเด็กมาลงโทษเท่านั้น หากยังมีบทบาทในขั้นตอนทั้งก่อนการเริ่มต้นดำเนินคดี จนกระทั่งบำบัดรักษาฟื้นฟูร่างกายและจิตใจของเด็กภายหลังจากการทำเป็นคดีเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งอาจแยกเป็น เจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจุบันนี้มีกฎหมายบางฉบับที่บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าพนักงาน และเจ้าหน้าที่ขององค์กรในภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ ทั้งด้านการสงเคราะห์แก่เด็กซึ่งด้อยโอกาสทางด้านทุนทรัพย์ การศึกษา หรือถูกทอดทิ้งไม่มีผู้ดูแล รวมทั้งการคุ้มครองสวัสดิภาพเหนือร่างกาย และจิตใจของเด็ก ฯลฯ ซึ่งเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ขององค์กรของรัฐที่มีบทบาทสำคัญ ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก คือ

1. เจ้าพนักงานกรมประชาสงเคราะห์

โดยเฉพาะในส่วนของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ รับผิดชอบด้านการวางแผน . การจัดทำโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กเร่ร่อน เด็กที่มีปัญหาหรือประพฤติดันไม่สมควรแก่ภัยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ตลอดจนเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกกระทำทารุณต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ และทางเพศ โดยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือช่วยเหลือระยะยาว พร้อมทั้ง

ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหาเด็กและครอบครัว การว่ากล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กดังกล่าว การให้บริการแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว การสอดส่องความประพฤติเด็กการส่งเด็กไปอยู่ในความปกครองดูแลของบุคคล หรือองค์กรที่เหมาะสม การส่งเด็กไปยังสถานแรกรับ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก รวมทั้งการตรวจสอบหนังสือเดินทางเด็กตามมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2530 เรื่อง มาตรการป้องกันการซื้อขายเด็ก และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กไทยที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี บริบูรณ์ เป็นต้น²²

พนักงานเจ้าหน้าที่ของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ได้บัญญัติไว้ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับทั้งเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย ถูกกระทำ และเด็กหรือเยาวชนที่มีแนวโน้มที่จะประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำคามผิดของเด็กหรือเยาวชนในอนาคต แต่เนื่องจากลักษณะงานของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเป็นงานที่ให้บริการประชาชนทั้งงานเร่งด่วน งานนโยบาย และงานติดตามแก้ไขปัญหาคความประพฤติเด็กอย่างต่อเนื่องทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ติดตามดูแลไม่ทั่วถึง ประกอบกับลักษณะของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และหลากหลายในขณะที่ยังขาดบุคลากรทางด้านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์เป็นจำนวนมากทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และยังมีปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือในการสื่อสารยานพาหนะไม่เพียงพอ ขณะทำงานของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีงานเร่งด่วนอยู่เสมอ นอกจากนั้นกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างได้มีการประกาศใช้เป็นเวลานาน ทำให้ไม่เหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ มาก และยังไม่มีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่บางอย่าง เจ้าหน้าที่ในการจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กได้อย่างทันท่วงที เหล่านี้เป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างเต็มที่

²² ประชาสงเคราะห์, กรม, เอกสารกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (อัครสำเนา)

2. เจ้าพนักงานกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กรมตำรวจ
กองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงานก็คือ²³

- เพื่อรวบรวมสถิติ และประวัติของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
- เพื่อวิจัยสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด และหาทางแก้ไข
- เพื่อสอดส่อง สืบสวนความประพฤติและป้องกันเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด
- เพื่อควบคุมตรวจตราสิ่งที่เป็นภัยต่อสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน
- เพื่อแนะนำและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเด็ก แก่ผู้ปกครองและครูบาอาจารย์
- เพื่อปฏิบัติต่อเยาวชนที่มีปัญหาทางความประพฤติ และแก้ไขเป็นรายบุคคล

เจ้าพนักงานของกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่หลัก คือ รับผิดชอบการควบคุมความประพฤติเด็ก ให้เป็นไปตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 และ 294 เช่น การจับกุมนักเรียนที่หลบหนีการเรียนไปมั่วสุมตามสถานที่ต่าง ๆ ตาม ปว. 132 จับเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ที่ทำผิดตาม ปว. 294 เช่น เข้าไปในสถานบิลเลียด มั่วสุมก่อนความเดือดร้อน เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจตราสิ่งที่เป็นภัยต่อสวัสดิภาพเด็กนักเรียนหรือเยาวชน เช่น ตรวจ จับกุมแหล่งผลิตและขายสิ่งพิมพ์ วัตถุลามก หรือ ยาเสพติด เป็นต้น และยังมีประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจท่องเที่ยว+กรมประชาสัมพันธ์ หรือ องค์การเอกชนที่จะขอความร่วมมือในการเข้าไปดูแลเด็กที่จะเป็นผู้เสียหาย ถูกทำร้าย ทารุณกรรม จากบุคคลในครอบครัว

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ขององค์กร และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนแล้ว จะเห็นว่าได้มีการเน้นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มประพฤติน่าชัง และปราบปรามสิ่งที่เป็นภัยต่อสวัสดิภาพเด็ก มากกว่าบทบาทในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายโดยตรง สาเหตุอาจเนื่องมาจากมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานจำนวนน้อยเพียงร้อยละหก ในขณะที่มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมดทั่ว

²³ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ , สำนักงาน , ทำเนียบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ปี 2540 (กรุงเทพมหานคร : 2540) หน้า 66.

กรุงเทพมหานคร สถานที่ที่เป็นแหล่งมั่วสุม เช่น ศูนย์การค้า สถานบริการต่าง ๆ ก็มากขึ้น ทำให้ต้องมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากตำรวจท้องที่ ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งและที่สำคัญคือ การขาดแคลนผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านจิตวิทยาเด็ก ซึ่งจะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถเข้าใจแก้ปัญหาให้กับเด็ก และเยาวชนได้ถูกต้อง

3. เจ้าพนักงานสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง มีวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน ก็คือ²⁴

- สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ
- สอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล
- ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี
- สงเคราะห์ และบำบัด แก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุม หรือภายหลังปล่อย
- จัดให้มีการตรวจรักษาและพยาบาลเด็กและเยาวชน
- จัดการฝึกอบรม ดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน
- สืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัว
- ประมวลและรายงานข้อเท็จจริง รวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัว
- ศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
- ดำเนินการอื่นตามคำสั่งศาล หรือตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

เจ้าพนักงานสถานพินิจ ซึ่งอาศัยตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัว ฯ ทำหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิด และคดีแพ่งที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีหน้าที่สืบเสาะและพินิจ เรื่องประวัติของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด หรือมีส่วนได้เสียในคดีแพ่ง ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่าง

²⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 74 .

การสอบสวน หรือพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล สงเคราะห์และบำบัดแก้ไข เด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมหรือภายหลังปล่อย เป็นต้น

นอกจากเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ในองค์กรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีอีกหลาย องค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิเด็ก และมีแนวทางปฏิบัติงานต่าง ๆ กัน เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ คณะกรรมการเร่งรัดและ ประสานงานเยาวชนและสตรีในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่มีบทบาทในการรับเรื่องร้องเรียน เกี่ยวกับเด็กและสตรี เช่น หายตัวจากบ้าน ถูกล่อลวงไปค้าประเวณี ฯลฯ และดำเนินการเร่งรัด ติดตามผลการช่วยเหลือ เป็นต้น และในบางองค์กรที่จะเน้นการปฏิบัติงานในด้านกรวางแผน นโยบายและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก และเยาวชน การประสานงานระหว่าง หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ มากกว่าการปฏิบัติงานจริงในภาคสนาม เช่น สำนักคณะกรรมการ ส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (สยช.) สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น และบางองค์กรและบางหน่วยงานก็จะให้ความสนใจและให้ ความร่วมมือกับปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก นอกเหนือจากงานหลัก เช่น หน่วยงานสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลของรัฐ ที่เมื่อพบเห็นเด็กหรือเยาวชนที่โดนทำร้ายร่างกาย โดยบุคคลใน ครอบครัวและบิดามารดาปกปิดว่าเป็นเพราะเด็กประสบอุบัติเหตุเอง หรือมีผู้อื่นกระทำ ดังนี้ เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลก็จะแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลเด็กที่ ถูกละเมิดสิทธิต่อไปการดำเนินการช่วยเหลือในโรงพยาบาลต่าง ๆ ในขั้นแรกซึ่งเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ พยาบาลหรือบุคลากรอื่น ๆ ในโรงพยาบาลโดยการตรวจรักษาทางด้าน ร่างกาย ส่วนหน้าที่ด้านอื่น ๆ เช่น จิตแพทย์หรือนักสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลที่มีขนาดใหญ่ เช่นโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลเด็ก เป็นต้น จะมีฝ่ายจิตเวชเด็ก ซึ่งมีบุคลากรคือ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ประกอบอยู่ด้วย ส่วนโรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาลอื่น ๆ ก็จะมีฝ่ายงานสังคมสงเคราะห์ของโรงพยาบาลทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กถูก ทารุณกรรม โดยร่วมมือกับแพทย์หรือพยาบาลในโรงพยาบาลนั้น ๆ

นอกจากองค์กรของรัฐที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีการรวมตัวกันของเอกชนที่ ให้ ความสนใจ และต้องการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก โดยตั้งเป็นมูลนิธิและองค์กรภาคเอกชนที่ มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ เช่นการให้การคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ เด็ก ให้การสงเคราะห์สวัสดิการต่าง ๆ การฟื้นฟูสมรรถภาพ บำบัดทางร่างกายและจิตใจ

ส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัว ฯลฯ ในปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนหลายองค์กรที่มีบทบาทในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย ตัวอย่างเช่น

1. เจ้าหน้าที่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มีวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน คือ

- สนับสนุนส่งเสริมสิทธิเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ
- ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ศึกษาค้นคว้า และเสนอแนวทางในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก และสิทธิมนุษยชนทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการปกป้องและคุ้มครองเด็กทุกกรณี

การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิทางกฎหมาย จะเน้นเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิโดยบุคคลใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ญาติพี่น้อง ครู หรือเด็กที่ไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือมีแต่บิดามารดาไม่มีความสามารถในการคุ้มครองสิทธิของเด็กได้ เช่น ยากจน ด้อยการศึกษา ไม่ได้อยู่ร่วมกับเด็ก เป็นต้น โดยมีกรณีต่าง ๆ ดังนี้ คือ เด็กถูกล่วงเกินทางเพศ ทารุณกรรม ล่อลวงมาค้าประเวณี ใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม และกรณีอื่น ๆ เช่น เด็กกระทำความผิดแต่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เด็กถูกลักพาตัว ทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน ขอดทาน เป็นต้น สำหรับการให้ความช่วยเหลือเด็กในกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจแบ่งการให้ความช่วยเหลือได้ใน 3 ลักษณะคือ

1. ฝ่ายช่วยเหลือ ทำหน้ารับแจ้งกรณีเด็กถูกละเมิดสิทธิติดตามสืบข้อเท็จจริงและช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น ได้แก่ การรักษาพยาบาลทางร่างกายฟื้นฟูจิตใจ และให้ที่พักพิงชั่วคราว เป็นต้น นอกจากนี้ยังประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือระยะยาวต่อไป เช่น การหาครอบครัวที่เหมาะสมกับเด็ก

2. ฝ่ายกฎหมาย ทำหน้าที่คำปรึกษาด้านกฎหมาย และจัดหาทนายความเชี่ยวชาญด้านคดีละเมิดสิทธิเด็ก เพื่อช่วยเหลือกรณีที่มีการดำเนินคดีตามกฎหมาย

3. ฝ่ายรณรงค์เผยแพร่ ทำหน้ารวบรวมข้อมูลที่ได้จากฝ่ายช่วยเหลือ และข้อมูลทางวิชาการจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่สื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อที่ศูนย์ผลิตขึ้นเอง จัดอบรมสัมมนาและให้ข้อมูลในการทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กต่าง ๆ ²⁵

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เป็นองค์กรเอกชนที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านกฎหมายดูแลสุขภาพกายใจ ให้บริการทางสังคมสงเคราะห์แก่เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ให้การศึกษาการประกอบอาชีพ ให้เด็กได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในกรณีเด็กไม่มีครอบครัว หรือไม่สามารถกลับไปอยู่ในครอบครัวได้ดั้งเดิม ทางศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กจะหาครอบครัวบุญธรรมให้เด็ก หรือรับเด็กและให้การสงเคราะห์ในบ้านพักของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ซึ่งขณะนี้ที่บ้านพักอยู่ 2 หลัง และใน พ.ศ. 2536 ได้เริ่มดำเนินการอาสาสมัครพิทักษ์สิทธิเด็ก โดยเริ่มทำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กในชุมชน²⁶

ในกรณีเด็กที่เป็นผู้เสียหายมีบิดามารดา และอยู่ร่วมกัน ผู้ที่แจ้งขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือเด็ก ส่วนมากก็คือบิดามารดา ที่จะขอคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ เช่น กรณีเด็กหาย ถูกหลอกลวงไปใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม หรือถูกหลอกลวงหน่วงเหนี่ยวกักขังให้ค้าประเวณี เป็นต้น แต่สำหรับกรณีเด็กที่ถูกทำร้ายทารุณกรรม โดยบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัวเด็กเป็นผู้กระทำ ส่วนมากเจ้าหน้าที่จะได้รับแจ้งจากพลเมืองดี ที่พบเห็นเหตุการณ์มากกว่า เนื่องจากบิดา มารดา ผู้กระทำย่อมปกปิดความผิดของตน และญาติจะถือว่าเป็นการเรื่องของการอบรมเลี้ยงดู และลงโทษในครอบครัวไม่สมควรยุ่งเกี่ยว แต่การทำงานช่วยเหลือดังกล่าว กฎหมายไม่ได้เปิดช่องว่างไว้ให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กมีอำนาจ สอดแทรก และนำตัวเด็กออกมาจากครอบครัว แม้บางครั้งจะทราบอย่างแน่ชัดว่า เด็กถูกทำร้ายทารุณอย่างรุนแรง และเด็กไม่มีความประสงค์อยู่ในครอบครัว

²⁵ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก . "เอกสารรณรงค์เผยแพร่ข้อมูล พ.ศ. 2534" (อัดสำเนา) หน้า 2.

²⁶ มานิตย์ ชันหา , "ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก" . ใน รายงานสรุปผลการฝึกอบรมบุคลากรทางสาธารณสุขให้มีส่วนร่วมในการค้นหา ป้องกัน บำบัด พื้นฟูสภาพเด็กถูกทอดทิ้งและกระทำทารุณ , รวบรวมโดยภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สภาทนายความไทย (กรุงเทพมหานคร : 2536) , หน้า 43.

ก็ตาม ซึ่งบิดามารดา ส่วนมากจะไม่ได้ให้ความร่วมมือ ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ต้องใช้เทคนิคเฉพาะตัวเข้าช่วยเป็นส่วนมาก เช่น การหลอกล่อบิดามารดา ผู้ปกครองเด็ก เป็นต้น เพื่อมิให้บิดามารดา ผู้ปกครองเด็กรู้ อันจะทำให้เด็กได้รับการทำร้ายและปกปิดยิ่งกว่าเดิมอีก ฉะนั้นเมื่อเกิดกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย เพราะถูกทำร้ายทารุณในครอบครัว เจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก อาจจะได้ไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทันที เพราะอาจเป็นผลร้ายกับเด็กมากกว่า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะกระทำเพียงเรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กมาตักเตือนเท่านั้น แล้วปล่อยตัวกลับไปซึ่งจะทำให้ผู้กระทำต่อเด็กโกรธ อันจะเป็นผลร้ายต่อเด็กอีก²⁷ เนื่องด้วยจารีตประเพณีในสังคมที่ถือว่าบิดา มารดา มีอำนาจลงโทษสั่งสอนบุตรยังมีอิทธิพลเป็นอันมาก

2. เจ้าหน้าที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กมีวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน คือ

- พิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ช่วยเหลือพัฒนาเด็กที่ถูกทอดทิ้ง และด้อยโอกาสในสังคม
- ประสานร่วมมือกับส่วนต่าง ๆ ของสังคม เพื่อช่วยเหลือเด็ก

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก จะมีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกละเมิดสิทธิทางเพศ เด็กถูกทอดทิ้ง และเด็กกำพร้า , เด็กถูกทารุณ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลให้การศึกษาแก่เด็กเร่ร่อน เพื่อให้ความรู้แก่เด็ก และชักจูงเด็กให้กลับสู่ครอบครัว และห่างไกลจากยาเสพติด และการประกอบอาชญากรรม นอกจากนั้นยังให้ความคุ้มครอง และการช่วยเหลือแก่เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ เช่น การถูกทำร้ายทารุณกรรม รวมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ และให้การสงเคราะห์สวัสดิการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัวด้วย โดยเฉพาะกรณีที่เด็กถูกละเมิดผิดกฎหมาย โดยบิดามารดา หรือบุคคลในครอบครัว เจ้าหน้าที่มูลนิธิสร้างสรรค์จะเข้าดำเนินการช่วยเหลือโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ²⁸

1.) เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กให้ทันสถานการณ์ โดยเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถใช้กฎหมายเข้าไปช่วยเหลือได้

²⁷ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก , "การทารุณกรรมเด็ก"(อัดสำเนา) , หน้า 6.

²⁸ มนตรี สันทวิชัย . "โครงการบ้านคุ้มครองเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก" (อัดสำเนา) 2536 , หน้า 6.

- 2.) เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กตัดสินใจหนีออกจากบ้านไปประกอบอาชีพไม่เหมาะสม เช่น คำประเวณี หรืออาชีพทุจริตอื่น ๆ
- 3.) เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะความจำเป็นพื้นฐาน คือ ปัจจัยสี่
- 4.) เพื่อเร่งฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กในบ้านให้สามารถอยู่ได้ในสังคมอย่างปลอดภัย และมีความสุขตามวัยอันสมควรเท่าที่เป็นไปได้
- 5.) เพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง
- 6.) แสวงหาทางออกให้เป็นรายกรณี
- 7.) เพื่อเสนอปัญหาต่อสาธารณชนให้องค์กรของรัฐรวมทั้งประชาชนได้ตระหนักและร่วมมือหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา

มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กได้มองเห็นความสำคัญของปัญหาการทารุณกรรมเด็กในครอบครัว ซึ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมให้สามารถกลับสู่สภาพปกติและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตลอดไป พร้อมทั้งการให้การสงเคราะห์ปรับสภาพครอบครัว สำหรับกรณีที่สามารถช่วยเหลือได้ให้กลับมาปฏิบัติหน้าที่ต่อเด็ก หรือทำหน้าที่เป็นครอบครัวที่เป็นที่พึ่งของเด็กได้ต่อไป มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก จึงเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนอีกองค์กรหนึ่งที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรมโดยเฉพาะกรณีเด็กถูกทารุณกรรมในครอบครัว

นอกจากองค์กรเอกชนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีอีกหลายองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหาย เช่น มูลนิธิเด็ก มูลนิธิคุ้มครองเด็ก มูลนิธิเพื่อนหญิง สหทัยมูลนิธิศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็กเอเชียเน็ท สมาคมสวัสดิภาพเด็กในประเทศไทย ซึ่งในแต่ละองค์กรจะมีวัตถุประสงค์ และรูปแบบการปฏิบัติงานแตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็คงมีจุดมุ่งหมายหลักในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน เช่น การกำหนดนโยบาย วางแผน พัฒนาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน การให้การสงเคราะห์สวัสดิการต่าง ๆ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ประสานงานระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรภาคเอกชน ทั้งที่ดำเนินงานโดยเอกเทศ หรือร่วมมือกับองค์กรรัฐหรือองค์กรต่างประเทศ แม้จะมีความคล่องตัว ฉับไว ทันเหตุการณ์ก็ตาม แต่การปฏิบัติงานก็มีอุปสรรคหลายประการ เช่น การไม่ได้รับการยอมรับสถานะขององค์กรภาคเอกชน และเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนให้ไม่มีสิทธิ และอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าไปช่วยเหลือ และรับตัวเด็กมาอุปการะได้หากบิดามารดา ผู้ปกครองเด็กไม่อนุญาต โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก และในบางครั้งจะได้รับการปฏิเสธที่จะให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิเด็ก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าปัญหานี้ได้สืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนนั่นเอง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่านอกจากเจ้าพนักงานขององค์กรในขบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ ตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองเด็ก และเยาวชนผู้เสียหายโดยดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้ว ยังมีเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ขององค์กรรัฐและเอกชนอีกหลายองค์กร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นผู้เสียหายทั้งขั้นตอนก่อนการเริ่มต้นคดีจนกระทั่งฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจ และหาครอบครัวที่เหมาะสมกับเด็ก ฉะนั้นเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่เหล่านี้จึงมีบทบาทมากกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กดังกล่าวไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลสิทธิให้ หรือมีแต่บิดา มารดา ไม่ปฏิบัติหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ด้วยสาเหตุใด ๆ ก็ตาม ดังนั้นเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็จะเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้เสียหายแทนบิดา มารดา ตามที่ตนมีอำนาจสามารถกระทำได้

3.4 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายต่างประเทศ

การให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย ในความผิดของแต่ละประเทศอาจมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ทัศนคติ และแนวความคิดของคนในสังคมที่มีต่อเด็กและเยาวชน ในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิ และการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย

เนื่องจากเด็กและเยาวชน เป็นบุคคลที่ถูกจำกัดด้วยความสามารถทางร่างกายและจิตใจ ไม่สามารถต่อสู้ป้องกันตนเองให้พ้นจากการถูกทำร้ายได้ ต้องอาศัยการปกป้องจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชน ฉะนั้นหากการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากบุคคลเหล่านี้ ย่อมเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทราบว่ามีการทำร้ายทารุณกรรมเด็กและเยาวชนเกิดขึ้น และเข้าไปช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจากการกระทำอันมิชอบของบิดามารดา หรือผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กได้ทันเวลาที่ เนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลดังกล่าวกับเด็ก ก่อให้เกิดสิทธิในการดูแลอบรมสั่งสอนและลงโทษเด็กได้ แต่จะลงโทษได้เพียงใดจึงจะเหมาะสมนั้น กฎหมายมิได้ระบุไว้แน่ชัด อีกทั้งการกระทำผิดต่อเด็กมักเกิดในที่รโหฐานและเป็นส่วนตัว จึงเป็นการยากที่เจ้าพนักงานของรัฐหรือบุคคลทั่วไปจะค้นพบข้อเท็จจริง และหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดได้ชัดแจ้ง และช่วยเหลือนำตัวเด็กออกจากสภาพที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้ ในหลายประเทศจึงให้ความสำคัญต่อการปกป้องเด็กที่เป็นผู้เสียหายเหล่านี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กควรจะได้รับจากการช่วยเหลือของรัฐ มิใช่เพียงต้องการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเท่านั้น โดยเฉพาะหากผู้กระทำต่อเด็กนั้น มีความสัมพันธ์กับเด็ก ก็สมควรได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีภายใต้อำนาจของศาลเยาวชน และครอบครัวของประเทศนั้น ๆ ดังเช่น

กฎหมายเกี่ยวกับศาลเยาวชน และครอบครัวของประเทศอังกฤษได้กำหนดให้ศาลเยาวชน และครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญา (Delinquent Child)
2. เด็กและเยาวชนซึ่งขาดชีวิตครอบครัวที่ปกติ (Child deprived of normal home left) ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่ขาดการเลี้ยงดูอย่างเพียงพอ เนื่องจาก
  1. บิดา มารดา ผู้ปกครอง ตาย ละทิ้งหรือหายสาบสูญไป
  2. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ป่วยทางกายหรือทางจิต หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใด โดยไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนได้
3. เด็กและเยาวชนที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครอง (Child in need of care and protection) ซึ่งแยกออกได้เป็น
  1. เด็กและเยาวชนที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้ไม่เหมาะสมที่จะใช้อำนาจปกครอง เช่น ทำร้ายทารุณเด็ก หรือบิดามารดาพฤติกรรมไม่สมควร เช่น ประกอบอาชีพไม่สุจริต ติดสุรา ยาเสพติด หรือติดการพนัน และเด็กหรือเยาวชนเอง ก็มีว่สมอยู่กับบุคคลที่ไม่สมควรอันอาจเป็นอันตรายทางศีลธรรม

2. เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อในคดีผิดศีลธรรม หรือเข้าใจมั่วสุมในบ้านเรือนที่ประกอบการใด ๆ ที่ผิดศีลธรรม
3. เด็กและเยาวชนที่ไม่ไปโรงเรียน เพราะมั่วสุมกับคนจรจัด
4. เด็กและเยาวชนที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ปกครองควบคุมไม่ไหว

ดังนั้นศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศอังกฤษ นอกจากมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา หรือมีความประพฤติไม่เหมาะสมแก่วัยแล้ว ยังมีอำนาจพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนที่ถูกบิดา มารดาทอดทิ้งละเลย หรือทำร้ายทารุณกรรมได้อีกด้วย²⁹

สำหรับในประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว มีดังนี้คือ

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญา (Delinquent Child)
2. เด็กและเยาวชนที่ต้องการดูแล (Child in need of supervision)
3. เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งหรือปล่อยปละละเลย (Neglected or dependent children)

เด็กและเยาวชนที่ต้องการดูแล “Child in need of supervision” หมายถึง

- (1) เด็กและเยาวชนที่หนีโรงเรียนเป็นประจำ
- (2) เด็กและเยาวชนที่หนีออกจากบ้านหรือที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองไม่สามารถดูแลได้

---

²⁹ บุญเพราะ แสงเทียน. คำอธิบายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2536) , หน้า 39.

(3) เด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติหรือกระทำ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของตนเองหรือผู้อื่น

เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งหรือปล่อยปละละเลย "Neglected or dependent Children" หมายถึง

(1) เด็กและเยาวชนที่บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลทอดทิ้งหรือปล่อยปละละเลยให้มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างไม่เป็นธรรม

(2) เด็กและเยาวชนที่ขาดการดูแลอย่างเพียงพอหรือถูกละเลยจากบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล

(3) เด็กและเยาวชนที่บิดา มารดาผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้สิ่งจำเป็นแก่ชีวิตการศึกษา การรักษายาบาล หรือสิ่งจำเป็นอย่างอื่น ๆ ไม่เพียงพอ

(4) เด็กและเยาวชนที่ไร้ที่อยู่ ขาดการดูแลอย่างเพียงพอหรือไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล โดยมีใช้ความผิดของบุคคลนั้น³⁰

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกจากจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา (Delinquency) แล้วศาลยังมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและมีคำสั่งเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ขาดการเอาใจใส่ดูแล ไม่ว่าจะกรณีที่มีใช้ความผิดของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง (Dependent child) และเด็กหรือเยาวชนที่ถูกทอดทิ้ง โดยมีความผิดของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง (Neglected child) และในบางรัฐศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีหน้าที่พิจารณาและมีคำสั่งเกี่ยวกับเด็กที่ต้องการเอาใจใส่ดูแล (Child in need of supervision) ด้วย

นอกจากนั้น กฎหมายในประเทศเหล่านี้ยังให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เสียหายด้วย โดยการให้อำนาจนี้อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น อาจเป็นการให้อำนาจแก่องค์กรใดองค์กรหนึ่งปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนงานของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือเป็นการมอบอำนาจให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงรูปแบบหรืออำนาจหน้าที่

³⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 40.

ของเจ้าพนักงานของรัฐ ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายบางประเทศ ว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง

ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญ ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยได้มีการนำเอากฎหมายที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพเด็กมารวมไว้ ณ แห่งเดียวกัน เรียกว่า กฎหมายเด็ก (Children Act 1989) ซึ่งจะมีการวัตถุประสงค์สำคัญในการสนับสนุนให้มีการป้องกันเด็กแยกต่างหากจากการดำเนินการกับผู้กระทำผิด และให้ผู้ประกอบวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ประสานงานทำการสืบสวน และเข้าจัดการในกระบวนการป้องกันเด็ก (มาตรา 47) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอยู่ ความปลอดภัยของเด็กอันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมาย ซึ่งส่งผลไปถึงการตัดสินใจดำเนินคดีทางอาญา กับผู้กระทำผิดหรือใช้วิธีการอื่นที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ที่สุดต่อเด็ก

ในประเทศอังกฤษ กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพทุกกลุ่มต่างก็มีบทบาทสำคัญในกระบวนการป้องกันเด็ก ขั้นตอนในกระบวนการป้องกันเด็ก อาจแบ่งเป็น³¹

1). การค้นพบและรับแจ้งเรื่อง ซึ่งบุคคลกลุ่ม เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการศึกษา หรือทางการแพทย์ ต่างก็มีบทบาทสำคัญในการค้นพบและแจ้งเหตุการณ์ทารุณกรรมเด็กต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2). การสืบสวน ในการสืบสวนนี้จะมีการติดต่อประสานงานด้านข้อมูลระหว่างกลุ่ม โดยมีหน่วยงานหนึ่ง เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานจัดการด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการนี้ เพราะลำพังแต่กรมบริการสังคม (Social Service Department) ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือกรมประชาสงเคราะห์ (Social Welfare Department) คงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ คงต้องอาศัยหน่วยงานทางด้านการศึกษา สาธารณสุข และพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงานด้วย

---

³¹ The British Council. "Children's rights : a national and international perspective" Britan , 1997 . Available from <http://www.Britcoun.org/governance/chlrghts/cr07c.htm>.

3). การเข้าดำเนินการ ซึ่งอาจเป็นไปได้ในลักษณะให้การรักษาพยาบาล ให้คำปรึกษาแนะนำ หรือย้ายเด็กออกมาจากบ้านหรือสถานที่ที่น่าจะเป็นอันตราย

4). การให้ความช่วยเหลือ เช่น การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการทางอาญาต่อผู้ที่ทำร้ายทารุณกรรมเด็ก การให้หลักประกันเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กในระยะยาว เป็นต้น

กรมบริการสังคม (The Social services. Department) จะทำหน้าที่หลักในกระบวนการป้องกันเด็กและการดำเนินคดีแต่ละคดี แต่ก็จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น เช่น ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากวิชาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานทางด้านการศึกษา และทางการแพทย์ซึ่งจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการพบรายงานเหตุการณ์การทำร้ายทารุณเด็ก และให้ข้อมูลเพิ่มเติมในขั้นตอนการสอบสวนเพิ่มเติมได้ดีที่สุด

กฎหมายได้กำหนดถึงการสืบสวนและการเข้าจัดการกรณีทำร้ายร่างกายทารุณกรรมเด็กว่าหากพบว่ามีข้อสงสัยว่ามีการทำร้ายทารุณกรรมเด็ก โดยผู้ใหญ่ให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นผู้มีอำนาจ (local authority) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่สืบสวนและรายงานผลต่อตำรวจหรือกรมบริการสังคม (The social services department) ซึ่งเมื่อตำรวจและเจ้าหน้าที่กรมบริการสังคมได้รับแจ้งข้อมูลแล้วก็ต้องดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น ปรึกษาหาวิธีการในการช่วยเหลือดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลทำการสืบสวนข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้อง เช่น เด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ดูแล ผู้ต้องหา พยานอื่น ๆ เช่น ครู เพื่อนเด็ก แพทย์พยาบาล เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนการสืบสวนหาข้อเท็จจริงนี้ ตำรวจและพนักงานสังเคราะห์จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรมีการตรวจร่างกายเด็กหรือไม่ โดยจะให้มีการจัดโรงพยาบาลและแพทย์ที่จะทำการตรวจไว้ โดยเฉพาะในกรณีทารุณกรรมทางเพศหรือบาดเจ็บอย่างรุนแรง³²

เมื่อมีการสืบสวนสัมภาษณ์ข้อเท็จจริงแล้ว ก็จะมีการประเมินความเสียหายที่เด็กได้รับ รวมทั้งพิจารณาความผิดทางอาญาน่าจะดำเนินการทางอาญาด้วยหรือไม่ และหาวิธีการดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะวิธีการเบื้องต้นเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็ก เช่น การหาที่อยู่ที่ปลอดภัยให้เด็ก การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและความปลอดภัยในปัจจุบันและภายภาคหน้า รวมทั้งการดำเนินมาตรการกฎหมาย และกำหนดเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือเด็ก

³² Ibid.

และเยาวชนผู้เสียหายต่อไป ซึ่งมาตรการที่จะกำหนดเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กนี้ จะต้องคำนึงถึงหลักประกัน ในการคุ้มครองเด็กระยะยาว รวมทั้งสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ที่เด็กสมควรได้รับเพื่อสุขภาพการพัฒนาการ และการอยู่อย่างปกติสุขต่อไป

เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนในกระบวนการป้องกันสิทธิเด็ก โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กและเยาวชนถูกทำร้ายทารุณกรรมจากบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ที่มีอำนาจดูแลเด็ก จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนของการสืบสวนข้อเท็จจริง และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอาจประสบปัญหาถูกขัดขวางไม่ให้เข้าถึงตัวเด็ก หรือได้ข้อเท็จจริงจากผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กได้ ดังนั้น กฎหมายจึงต้องให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานสืบสวนให้มีอำนาจในการนำตัวเด็ก ออกมาจากสถานการที่เป็นอันตรายหรือร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งฉุกเฉิน เพื่อคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนผู้เสียหาย

กฎหมายเด็กให้อำนาจหน้าที่แก่ เจ้าพนักงานของรัฐเกี่ยวกับการบริการ และคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสรรบริการให้แก่เด็กและครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ หรือการร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งเพื่อการคุ้มครองเด็ก ในกรณีฉุกเฉิน (Orders for emergency protection of children) การนำตัวเด็กออกจากสถานที่หรือสถานการที่เป็นอันตราย เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับบริการทั่วไป

Children Act 1989 ได้กำหนดหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (Local authority) ในการสนับสนุน จัดสรร บริการต่าง ๆ แก่เด็กและครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของตน โดยเป็นงานสังเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่เด็กและครอบครัว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของเด็กในการใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุข เช่น Section 17. ที่ได้ระบุหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทุกคน (every local authority) ที่ต้องสนับสนุนส่งเสริมสวัสดิการของเด็กที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของตน ซึ่งเด็กที่ถือว่าจำเป็นต้องได้รับการ ได้แก่ เด็กที่มีสุขภาพและพัฒนาการไม่ถึงระดับมาตรฐาน เด็กที่บาดเจ็บ เด็กที่พิการ โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ต้องดูแลให้เด็กได้รับการศึกษาและสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากครอบครัวในระดับที่เหมาะสมแก่ความต้องการของเด็ก และต้องอำนวยความสะดวกต่อหน่วยงานที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับงานให้บริการช่วยเหลือนี้ด้วย โดยก่อนการช่วยเหลือเด็กนี้ ให้เจ้าหน้าที่

ท้องถิ่นคำนึงถึงความเหมาะสมกับของเด็กและครอบครัวนั้น ๆ นอกจากนั้น กฎหมายยังให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นต้องให้ความสงเคราะห์แก่เด็กที่ไม่มีพ่อแม่ หรือถูกทอดทิ้งด้วย (Section 20)

นอกจากนั้นใน Child Support Act 1991 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเด็กที่ไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา ในกรณีต่าง ๆ ให้ได้รับการอุปการะจากบิดา มารดา ต่อไปตามกฎหมายนี้ให้อำนาจแก่ สำนักงานเลขาธิการ (Secretary of State) หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนเด็กอื่น ๆ (any child support officer) มีอำนาจพิจารณาใช้ดุลพินิจภายใต้กฎหมายนี้ โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กที่จะถูกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ เป็นหลัก กล่าวคือ (Secretary of State) มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สนับสนุนเด็ก (Child Support officers) เพื่อปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายนี้ โดยหัวหน้าเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็ก (Chief Child Support officers) จะมีหน้าที่แนะนำเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำ ทบทวน ยกเลิก การประเมินค่าเลี้ยงดูเด็ก รายงานการปฏิบัติงานต่อ Secretary of State ฯลฯ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น Secretary of State ก็อาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวน (Inspector) เพื่อสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นที่ต้องการได้ โดย Inspector จะมีอำนาจเข้าไปตรวจค้นหลักฐานบ้านที่อยู่อาศัยของผู้ที่เกี่ยวข้องในเวลาที่เหมาะสมได้ ทั้งยังมีอำนาจสอบถามบุคคลที่มีอายุ กว่า 18 ปี ที่ Inspector พบว่ามีหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนั้น Inspector ยังสามารถใช้อำนาจของตนในการค้นหาพยานหลักฐานกับผู้ครอบครองหลักฐานนั้นอยู่นายจ้างหรือลูกจ้าง ที่เกี่ยวกับหลักฐานนั้น ซึ่งบุคคลเหล่านั้นต้องจัดหาข้อมูลให้ตามที่ Inspector ต้องการ แต่มีข้อยกเว้น ในกรณีที่การตอบคำถามนั้น อาจนำไปสู่การใส่ร้ายตนเอง หรือคู่สมรสก็สามารถไม่ตอบได้ เป็นต้น

2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

Children Act 1989 ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เช่น ตำรวจ (police) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) หรือบุคคลอื่นที่มีอำนาจตามกฎหมาย (authorised person) สามารถแยกตัวเด็กออกมายังสถานที่ที่เหมาะสมได้ หากมีเหตุอันสมควรจะเชื่อได้ว่า เด็กอยู่ใน

* Child Support Act 1991 , section 1.

* Child Support Act 1991 , section 13.

* Child Support Act 1991 , section 15,18.

ภาวะอันตราย หรือ อาจร้องต่อศาลให้มีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินในการปกป้องคุ้มครองเด็กได้ ซึ่งอาจแยกเป็นอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคลดังต่อไปนี้

เจ้าพนักงานตำรวจ (police)

เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจสำคัญหลายประการ ในการเข้าประสานงานในกระบวนการป้องกันเด็ก โดยรับผิดชอบดำเนินการกับผู้กระทำผิดและป้องกันเหตุร้ายในสาธารณชน ในการปกป้องคุ้มครองเด็กภายใต้กฎหมายนี้ ตำรวจมีอำนาจเคลื่อนย้าย และส่งเคราะห์เด็กได้ ในกรณีฉุกเฉิน โดยไม่ต้องขอคำสั่งจากศาลก่อน ภายใต้หลักเกณฑ์ตาม Section 46 คือ

เมื่อมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่าเด็กตกอยู่ในสภาพอันตรายทุกขุทธรมานสาหัส (suffer significant harm) ตำรวจมีอำนาจที่จะเคลื่อนย้ายเด็กออกมา และนำไปยังสถานที่ที่เหมาะสม โดยทำการใดเพื่อให้มั่นใจว่าเด็กจะได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างปลอดภัย จากโรงพยาบาล หรือ สถานที่ที่ดูแลเด็ก (section 46(1)) และเพื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ ให้ถือว่าเด็กที่ตำรวจได้ใช้อำนาจคุ้มครองเด็กตามมาตรการนี้ เป็นเด็กที่อยู่ในความคุ้มครองดูแลของตำรวจ (section 46 (2)) และในทันทีที่สามารถกระทำได้หลังจากที่เด็กมาอยู่ในความคุ้มครองแล้วให้ตำรวจทำการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) ในพื้นที่ที่เด็กถูกพบให้ทราบถึงการค้นพบความมุ่งหมาย และเหตุผลในการนำตัวเด็กมาอยู่ในความคุ้มครอง และให้รายละเอียดกับเจ้าพนักงาน ในพื้นที่ที่เกิดมีภูมิลำเนาอยู่ (area the child is ordinarily resident) ถึงสถานที่ที่เด็กถูกนำตัวมาดูแล รวมทั้งแจ้งให้เด็กทราบหากเด็กสามารถเข้าใจได้ถึงขั้นตอนและเหตุผล ในการนำตัวเด็กมาและขั้นตอนต่อไปที่จะมีขึ้นในอนาคต และให้ตำรวจปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อค้นพบความต้องการและความรู้สึกของเด็ก ๆ (Section 46 (3)) เมื่อปฏิบัติตามมาตรการนี้แล้ว ให้ตำรวจทำการแจ้งข้อมูลแก่บุคคลต่อไปคือ บิดา มารดาของเด็ก หรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีชื่อ บิดา มารดาของเด็ก แต่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือบุคคลใด ๆ ซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วยโดยทันที ก่อนที่จะนำตัวไปอยู่ในความคุ้มครองของตำรวจ (Section 46 (4)) และกฎหมายห้ามมิให้เด็กอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของตำรวจนานเกิน 72 ชั่วโมง (Section 46 (6))

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่ามีอำนาจในการแยกตัวเด็กออกมา จากสถานที่ที่เป็นอันตรายแก่เด็กได้ โดยไม่ต้องขออำนาจศาล

หรือความยินยอมจากผู้ดูแลเด็กอยู่ โดยพิจารณาเพียงแต่ว่า มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้เกิดอันตรายต่อเด็ก จึงเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐให้สามารถคุ้มครองเด็กได้อย่างรวดเร็วทันทั้งที่ เพราะถ้าหากขอให้พบเห็นการกระทำผิดซึ่งหน้า หรือได้รับความยินยอมจากผู้เกี่ยวข้องก่อนย่อมอาจเกิดความล่าช้าไม่ทันการณ์ได้

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority)

ภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) ทางด้านการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีหลายประการแต่หน้าที่ที่สำคัญก็คือ การสืบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กที่อยู่ในสภาวะทุกข์ทรมาน และอำนาจในการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

การร้องขอศาลให้มีคำสั่งดูแล (care order) หรือคำสั่งตรวจตรา (supervision order)

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) หรือบุคคลอื่นที่มีอำนาจตามกฎหมาย (authorised person) สามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งดูแล (care order) หรือคำสั่งตรวจตราเด็ก (supervision order) เพื่อคุ้มครองดูแลเด็กให้อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) หรือ เจ้าพนักงานคุมประพฤติ (probation officer) หรือจัดให้เด็กอยู่ภายใต้การดูแลของบุคคล ซึ่งถูกมอบหมาย โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นได้ (local authority) โดยการยื่นคำร้องนี้ ศาลจะออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่าง Care order หรือ supervision order ก็ได้ เมื่อผู้ร้องขอได้แสดงให้เห็นเป็นที่พอใจว่า เด็กกำลังตกอยู่ในความทุกข์ทรมานหรืออยู่ในสภาวะทรมาณ มีภัยอันตรายร้ายแรง และตกหรือคาดว่าจะอยู่ในสภาวะอันตราย หรือมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่า บิดา มารดาไม่ได้คุ้มครองดูแลเด็ก หรือให้ความปลอดภัยแก่เด็กตามสมควรที่คาดหมายว่าเด็กควรได้รับ หรือ ในกรณีเด็กที่บิดา มารดา ไม่สามารถควบคุมดูแลได้ โดยในขณะที่คำสั่งมีผลใช้บังคับ กฎหมายจะให้อำนาจแก่ เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือผู้ที่ศาลสั่งให้มีอำนาจปกครอง มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้อำนาจของบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กที่มีต่อเด็กได้

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) ยังมีอำนาจตามกฎหมายในการขอร้องขอให้ศาลออกคำสั่งตรวจสอบเด็ก (Assessment orders) หรือขอให้ศาลออกคำสั่งฉุกเฉิน

(Emergency protection orders) ในการปกป้องคุ้มครองเด็กเพื่อจะได้ช่วยเหลือเด็กในภาวะฉุกเฉินและต้องการความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว

การร้องขอคำสั่งศาลในการตรวจสอบเด็ก (Assessment orders)

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งให้ตรวจสอบเด็กได้ หากมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าเด็กอยู่ในสภาวะทุกข์ทรมาน หรือจะถูกทรมาน โดยคำสั่งให้มีการตรวจสอบเด็กนี้ ต้องมีการระบุวันประกาศใช้อย่างชัดเจน และจะมีผลบังคับใช้ใน 7 วัน นับแต่วันประกาศใช้ และบุคคลที่ยื่นร้องขอต้องดำเนินการส่งคำสั่งนี้ ไปยังบุคคลที่ไม่ใช่พ่อแม่ แต่รับผิดชอบดูแลเด็ก บุคคลที่ดูแลเด็ก เด็กและพ่อแม่เด็ก และถ้าหากเด็กมีความเข้าใจเพียงพอในการตัดสินใจ เด็กอาจปฏิเสธที่จะรับการตรวจสอบดังกล่าวนี้ได้

การตรวจสอบตามคำสั่งนี้ (Assessment orders) รวมถึงการตรวจสอบทางแพทย์และทางจิต การตรวจสอบพัฒนาการ โดยบุคคลที่ทำงานด้านสงเคราะห์เด็ก (child care social worker) เมื่อตรวจสอบแล้ว เด็กอาจถูกพาออกจากบ้านได้ตามคำสั่งศาลที่มีระบุไว้ในคำสั่งตรวจสอบ ถ้าหากจำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ ในระยะเวลาที่ระบุไว้ในคำสั่ง แต่ศาลอาจไม่อนุญาตคำร้องขอให้มีการสั่งตรวจนี้ (assessment orders) ได้หากศาลเห็นว่าไม่มีมูลเหตุว่าสมควรหรือจะต้องมีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน (emergency protection of children) ตามมาตรา 44 อยู่แล้ว

การร้องขอคำสั่งศาลให้มีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน(Emergency protection orders)

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน (emergency protection of children) ได้เมื่อมีเหตุดังต่อไปนี้ คือ

1) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีเหตุอันควรเชื่อว่า เด็กอยู่ในสภาพทุกข์ทรมานอย่างสาหัส หากไม่นำตัวเด็กออกมาจากที่ที่เด็กอยู่อาศัย

และ 2) และการกระทำดังกล่าวตามที่ร้องขอไม่ได้รับความร่วมมือ ให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปนำตัวเด็กออกมาได้

และ 3) มีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าเจ้าหน้าที่ควรทำเช่นนั้น

เมื่อคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินนี้มีผลบังคับใช้หมายความว่า เป็นการแนะแนวทางในการดำเนินการแก่บุคคลที่มีหน้าที่ต้องกระทำตามคำสั่งนี้ และคำสั่งนี้ยังให้อำนาจในการเคลื่อนย้ายเด็กไปอยู่ในที่ที่เหมาะสมที่จัดไว้ได้ตลอดเวลา เช่น ไปรักษาที่โรงพยาบาล หรือไปอยู่ในสถานที่ที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจัดเตรียมไว้ หรือป้องกันไม่ให้ใครพาเด็กออกไปจากโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่เหมาะสมแก่เด็ก อีกทั้งคำสั่งนี้ยังมอบอำนาจในการดูแลเด็กแก่ผู้ร้องขอด้วย ซึ่งคำสั่งนี้จะบังคับได้ไม่เกิน 7 วัน แต่ศาลอาจขยายระยะเวลาได้ หากมีเหตุสมควรว่าเด็กจะได้รับอันตรายรุนแรง

คำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินนี้ เป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นร้องขอต่อศาล เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วต่อเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะอันตราย โดยการแยกเด็กออกจากสถานที่ที่อยู่ในสภาวะอันตรายแก่เด็ก มาควบคุมและดูแลให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และได้รับการรักษาพยาบาล หากจำเป็น โดยศาลจะมอบการใช้อำนาจปกครองให้กับผู้ร้องขอ ในขอบเขตที่ระบุในคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดเท่าที่จำเป็นต่อการปกป้องคุ้มครองเด็กเท่านั้น นอกจากนี้ศาลอาจรับฟังความคิดเห็น , รายงานทางการแพทย์ เพื่อประกอบการพิจารณาในการออกคำสั่งได้

การร้องขอให้ศาลออกคำสั่งฉุกเฉินนี้ Children Act 1988 ได้กำหนดให้บุคคลใด ๆ (any person) หรือ บุคคลที่มีอำนาจ (authorised person) สามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลได้เช่นกัน โดยศาลจะพิจารณาสั่งหรือไม้นั้นจะดูว่าการร้องขอได้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ กล่าวคือ หากเป็นกรณีที่บุคคลอื่นใด (any person) 1) การร้องขอต่อศาลต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเด็ก จะได้รับความทุกข์ทรมานสาหัสหากผู้ร้องขอไม่ได้นำตัวเด็กออกมาอยู่ในความดูแล หรือ 2) ผู้ร้องขอถูกปฏิเสธในการนำตัวเด็กออกมา สำหรับกรณีบุคคลอื่นที่มีอำนาจ (authorised person) การร้องขอ 1) ต้องมีเหตุอันสมควรเป็นที่น่าสงสัยว่าเด็กอยู่ในสภาวะทุกข์ทรมานสาหัส หรือจะตกอยู่ในสภาวะทุกข์ทรมานสาหัสและ 2) การร้องขอนั้นกระทำ โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็ก และเนื่องจากถูกปฏิเสธการเข้าไปนำตัวเด็กออกมา และ 3) มีเหตุที่น่าเชื่อว่าเป็นการ

* Children Act 1989, Section 44.

* Children Act 1989, Section 45.

ร้องขอโดยกรณีฉุกเฉิน¹ ส่วนรายละเอียดอื่นสำหรับคำสั่งป้องกันฉุกเฉินก็เป็นเช่นเดียวกันกับกรณี
ที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) เป็นผู้ร้องขอ

ในกรณีเมื่อมีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน (emergency protection order) ผู้ร้องขอจะมี
อำนาจ ในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือดังนี้ คือ ถ้าปรากฏต่อศาลที่ออก
คำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน ว่ามีข้อมูลเพียงพอว่าเด็กที่ต้องการได้รับการคุ้มครองนั้นไม่อยู่ในที่ที่ผู้ร้องขอ
บังคับได้ หากแต่ไปอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่น ดังนี้ศาลอาจมีคำสั่งเพิ่มเติมว่าให้บุคคลนั้น
เปิดเผยข้อมูลใดก็ตามที่เขาอาจมีเกี่ยวกับเด็กถ้าผู้ร้องขอขอให้เปิดเผย นอกจากนั้นคำสั่ง
คุ้มครองฉุกเฉิน ยังให้อำนาจแก่ผู้ร้องขอที่จะเข้ากระทำการ หรือ ตรวจสอบบุคคลที่มีคำสั่งระบุถึง
ได้ และหากบุคคลนั้นตั้งใจฝ่าฝืนการปฏิบัติตามคำสั่ง หรือทำให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน
ของผู้ร้องขอผู้นั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย นอกจากนั้นคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินนี้ยังคุ้มครองไปยัง
เด็กคนอื่นที่ไม่อยู่ในการร้องขอด้วย หากพบว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ร้องขอได้ไปทำการตรวจสอบ และ
พบว่าเหตุอันน่าเชื่อ ได้ว่ามีเด็กคนอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นมีสภาพที่ต้องการความช่วยเหลือ
เร่งด่วนเช่นกัน ดังนี้เจ้าหน้าที่ผู้ร้องขอสามารถนำเด็กคนนี้ออกมาได้ทันที แล้วจึงรายงานผลต่อ
ศาลในภายหลัง

หน้าที่ในการสืบสวน

นอกจากภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในด้านสงเคราะห์บริการสวัสดิการสังคม
แก่เด็กและครอบครัว รวมทั้งการร้องขอคำสั่งจากศาลในการปกป้องคุ้มครองเด็กแล้ว เจ้าหน้าที่
ท้องถิ่นยังมีหน้าที่ในการสืบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสวัสดิภาพของเด็ก เพื่อให้ทราบว่าจะ
ปฏิบัติการเช่นไรเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยของเด็กให้ได้ตามมาตรฐาน กล่าวคือ
เมื่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทราบข้อมูลในกรณีดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (Local authority) ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่อาศัย
หรือถูกพบในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนว่าได้มีการออกคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน (emergency
protection order) หรือ เด็กนั้นอยู่ในความคุ้มครองดูแลของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือ

¹ Children Act 1989, Section 44. (a),(b)

² Children Act 1989, Section 48.

2. ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า เด็กที่อาศัยหรือถูกพบในพื้นที่รับผิดชอบของตน กำลังถูกทำร้ายทุกขุทรมานแสนสาหัส หรืออาจจะถูกทำร้ายจนทุกขุทรมานแสนสาหัสได้

ดังนั้นให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (Local authority) กระทำการไต่สวนที่จำเป็นเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงจะได้สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรปฏิบัติเช่นไร ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กต่อไป

หน้าที่ในการดูแลเด็กที่อยู่ในความดูแล

Children Act 1989, ได้ระบุหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในการดูแลเด็กไว้ กล่าวคือ เมื่อเด็กอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้การดูแลที่ติดต่อเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น การช่วยรักษาพยาบาลรวมทั้งให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น นำเด็กไปไว้กับครอบครัว ญาติ หรือ คนอื่นที่เหมาะสม หรือนำเด็กไปไว้บ้านสังคมสังเคราะห์ (Community Home) หรือ ผู้รับอุปการะเด็ก (Foster Parent) เป็นต้น โดยการปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงจิตใจและความต้องการของเด็กด้วย

เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเด็กที่กฎหมายไม่ให้อำนาจไว้ จะเห็นได้ว่า มีการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานตำรวจในการแยกเด็กออกมาจากสถานที่ที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้หากมีเหตุอันสมควร โดยไม่ต้องขออำนาจศาลก่อน จึงเป็นการปฏิบัติการช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที เพราะหากจะรอให้เกิดการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือคำสั่งจากศาลอาจล่าช้าไม่ทันการณ์ได้ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นยังมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งในการคุ้มครองเด็กในกรณีฉุกเฉินได้ เพื่อการเคลื่อนย้ายเด็กไปอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมและได้รับการรักษาพยาบาล ซึ่งอำนาจในการร้องขอนี้กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลอื่น หรือบุคคลที่มีอำนาจสามารถร้องขอต่อศาลได้เช่นกัน ซึ่งก็นับว่าเป็นการสืบเสาะทำให้ผู้ที่ประสบเหตุการณ์ที่เด็กอยู่ในภาวะอันตราย หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กได้ ซึ่งกฎหมายเองก็ได้คำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กว่าสมควรได้รับการปกป้องเป็นอันดับแรก ดังนั้นในระหว่างที่เด็กถูกนำตัวมาอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือผู้ยื่นคำร้องขอต่อศาล ศาลก็จะมีคำสั่งให้บุคคลผู้ร้องขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองเด็ก เพื่อที่จะดูแลเด็กในระหว่างที่ไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองได้ ซึ่งการดูแลนี้จะรวมถึงการ

ช่วยรักษาพยาบาล นำเด็กไปไว้กับครอบครัว ญาติ หรือบุคคลที่เหมาะสม โดยการปฏิบัติทุกอย่างกฎหมายได้กำหนดว่าจะต้องคำนึงถึงจิตใจและความต้องการของเด็กเสมอ

ประเทศเยอรมัน

ในประเทศเยอรมันมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กและเยาวชน (Child and Youth Service Act 1990.) กำหนดให้สำนักงานเยาวชน The Youth office เป็นองค์กรสนับสนุนเยาวชนในการให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การให้บริการสวัสดิการเยาวชน การศึกษา และการสงเคราะห์ รวมทั้งการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในกรณีฉุกเฉินซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็กได้ The Child and Youth Service Act 1993 Section 1. ถือว่าผู้เยาว์ (young person) มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาตนเอง และการอุปการะเลี้ยงดูที่เหมาะสมจนกว่าจะสามารถเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมได้ อีกทั้งยังถือว่าผู้ปกครองมีหน้าที่หลักในการดูแล และเลี้ยงดูเด็กให้ได้รับการศึกษาตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ตามสังคมเพื่อความสมบูรณ์ของสังคม เมื่อคำนึงถึงเหตุผลข้างต้นให้งานบริการเยาวชน (youth welfare services) ปฏิบัติการดังนี้ คือ

1. ช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพและการเข้าสังคมของเด็ก รวมทั้งช่วยป้องกันและกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ
2. จัดให้มีที่ปรึกษาและการช่วยเหลือแก่ผู้มีอำนาจปกครองเด็ก
3. ปกป้องเด็กและผู้เยาว์จากอันตรายต่อสวัสดิภาพ
4. ช่วยรักษา หรือสร้างสรรคสภาพการดำรงชีวิตที่ดีและสิ่งแวดล้อมที่พึงปรารถนาแก่เด็กผู้เยาว์และครอบครัว

หน้าที่ของงานบริการสวัสดิการ

งานเกี่ยวกับเยาวชนและสวัสดิการเยาวชน หมายถึง งานเกี่ยวกับเยาวชน การศึกษาด้านสังคมเพื่อเด็กหรือผู้เยาว์ การจัดให้มีการรณรงค์การศึกษาและอุปการะเลี้ยงดูโดยครอบครัว งานสนับสนุนการตั้งสถานเลี้ยงดูเด็ก งานการศึกษาทางสังคมพร้อมด้วยงานอื่น ๆ เพื่อเด็กมีปัญหา งานช่วยเหลือพร้อมด้วยงานอื่น ๆ เพื่อเด็กและเยาวชนที่บกพร่องทางอารมณ์

เป็นต้น มาตรการเหล่านี้นับเป็นงานเพื่อการป้องกันเด็กและเยาวชนที่เยาวชนและผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิเข้าร่วมโครงการศึกษาดังกล่าว อันจะมีผลให้เยาวชนสามารถป้องกันตนเอง และผู้ใช้อำนาจปกครองสามารถคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสิ่งที่เป็นภัยอันตรายได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง ดังนั้นจึงอาจถือได้ว่าเป็นการป้องกันล่วงหน้า และไม่เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีร้ายต่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดต่อเด็กและเยาวชน

อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

นอกจากงานการบริการทางด้านสวัสดิการแล้ว เจ้าพนักงานของสำนักงานบริการเยาวชน (The Youth officer) ยังมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในภาวะที่เป็นอันตรายฉุกเฉินก่อนที่จะขอคำสั่งจากศาลได้ โดยอาจแยกได้เป็น

กรณีเด็กหรือเยาวชนร้องขอ

ตาม The Child and Youth Services Act 1993 Section 42. มีสาระสำคัญสรุปได้ว่าเป็นมาตรการชั่วคราวสำหรับการปกป้องเด็กและเยาวชนโดยเป็นการจัดหาที่พักอาศัย และการปกป้องให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งหมายถึงการอำนวยความสะดวกบางประการโดยมีนักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือ ซึ่งการช่วยเหลือนี้ได้แก่ การให้เด็กหรือเยาวชนได้รับที่อาศัยหลบภัย มีการจัดค่าเลี้ยงดู เงินช่วยเหลือเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยให้ตามที่จำเป็น โดยเด็กและเยาวชนต้องมีโอกาสแจ้งให้บุคคลที่เขาไว้ใจทราบในทันที นอกจากนั้นในระหว่างที่การจัดหาที่หลบภัย และการปกป้องให้กับเด็กยังคงดำเนินอยู่ให้เจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนใช้สิทธิดูแลในการตรวจสอบดูแลให้การศึกษา และจัดหาที่อยู่อาศัยโดยคำนึงถึงข้อสันนิษฐานว่าผู้ใช้อำนาจปกครองควรดูแลเด็กและเยาวชนเช่นไร รวมทั้งการดูแลสวัสดิการ และให้คำปรึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนตามสถานการณ์ปัจจุบันของพวกเขา รวมทั้งชี้แจงถึงความช่วยเหลือที่พวกเขาพึงได้รับในอนาคตด้วย

เมื่อเจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนได้จัดหาสถานที่หลบภัยและคุ้มครองตามที่เด็กและเยาวชนร้องขอแล้ว ให้แจ้งบิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็กทราบเรื่องโดยทันที ถ้าบุคคลดังกล่าวคัดค้าน การจัดหาสถานที่หลบภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับเด็กหรือเยาวชนให้สำนักงานเยาวชนดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

1. ส่งมอบเด็กหรือเยาวชนคืนแก่ผู้ปกครองหรือบิดา มารดา

2. ร้องขอต่อศาล (Guardianship Court) ให้มีคำสั่งเกี่ยวกับมาตรการที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน โดยขอเป็นผู้ปกครองเด็กและเยาวชนได้

การจัดหาสถานที่หลบภัยและการปกป้องแก่เด็กและเยาวชน ต้องเป็นการจำเป็นต่อการป้องกันปัดเป่าอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชน กฎหมายไม่อนุญาตให้ใช้มาตรการหน่วงเหนี่ยวทำให้เสียอิสรภาพและมาตรการอื่นที่คล้ายคลึงกัน เว้นแต่จำเป็นต่อการป้องกันอันตรายของเด็กหรือเยาวชนหรือของบุคคลที่สาม และกรณีที่ไม่มีความจำเป็นของศาลให้ใช้มาตรการหน่วงเหนี่ยวดังกล่าวได้ถึงแค่วันหลังจากใช้มาตรการนั้น

สำหรับกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่กับบุคคลอื่น

ในบางกรณี เด็กหรือเยาวชนอาจอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นใดโดยผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองยินยอม และข้อเท็จจริงปรากฏว่าจะได้รับอันตราย เจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนมีอำนาจเคลื่อนย้ายเด็กหรือเยาวชนจากที่พักอาศัยปัจจุบันของเด็กมาไว้ที่สถานที่หลบภัย ซึ่งอาจเป็นการอยู่กับบุคคลที่เหมาะสม หรือในสถานที่ที่เหมาะสม หรือการอำนวยความสะดวกให้โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือ โดยเจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนต้องแจ้งให้ผู้ปกครองหรือบิดามารดาทราบถึงการช่วยเหลือเหล่านั้นโดยทันที ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน เยาวชนร้องขอคำสั่งจากศาลเพื่อเป็นผู้ปกครอง โดยอำนาจตามกฎหมายสำนักงานเยาวชนต้องเป็นผู้พิทักษ์หรือผู้ปกครองตามกฎหมายแพ่งแต่สามารถโอนอำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้แก่เจ้าพนักงาน ซึ่งเจ้าพนักงานจะกลายเป็นผู้แทนตามกฎหมายของเด็กและเยาวชนนั้น นอกจากนั้นสำนักงานเยาวชนยังมีอำนาจบังคับนิติกรรมแทนเด็กได้อีกด้วย

นอกจากอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจากอันตรายในภาวะฉุกเฉินก่อนมีคำสั่งจากศาลแล้ว เจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนยังมีส่วนร่วมในกระบวนการ

* The Child and Youth Service Act 1993 , Section 42.

* The Child and Youth Service Act 1993 , Section 43.

* The Child and Youth Service Act 1993 , Section 55.

* The Child and Youth Service Act 1993 , Section 60.

การพิจารณาคดีของศาลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของศาลด้วย กล่าวคือ เจ้าพนักงานที่สำนักงานเยาวชน มีหน้าที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือต่อศาลอำนาจปกครองเด็กและครอบครัว (Guardianship and Family Courts) ในทุกมาตรการที่เกี่ยวกับการดูแลเด็กและเยาวชน โดยจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่อาจมีให้แก่เด็กและ แนะนำสู่กระบวนการศึกษาและสังคม ในการพัฒนาเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งแจ้งให้ทราบถึงความช่วยเหลืออื่นที่อาจจะได้รับ และถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องมีการดำเนินการทางศาลเพื่อป้องกัน อันตรายต่อสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชน ให้สำนักงานเยาวชนนำขึ้นสู่ศาลได้

นอกจากนั้นเจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชน ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชน (Juvenile Court) โดยให้อำนาจในการพิจารณาในชั้นต้นว่างานเยาวชนและการจัดหาสวัสดิการเยาวชนตามที่กฎหมายนี้บัญญัติ มีความจำเป็นต่อเด็กหรือเยาวชนหรือไม่ หากมีความจำเป็นหรือมีการร้องขอหรืออนุญาตในเรื่องดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนแจ้งให้อัยการหรือผู้พิพากษาทราบทันที เพื่อให้มีการพิจารณาว่าเรื่อง ดังกล่าวเหมาะสมและควรได้รับการอนุมัติในการดำเนินคดีหรือไม่ หรือควรจะยกเลิกไม่อนุมัติในเรื่องดังกล่าว และให้เจ้าพนักงานที่สำนักงานเยาวชนหรืออาสาสมัครขององค์กรบริการเยาวชน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายศาลเยาวชนให้ความช่วยเหลือเด็กหรือเยาวชนในกระบวนการทางศาลด้วย เจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชน ต้องเสนอต่อศาลคุ้มครองเด็กว่า ผู้ใด หรือสมาคมใดเหมาะสมในการเป็นผู้พิทักษ์หรือผู้ปกครองของเด็ก และยังต้องให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอกับบุคคลดังกล่าวด้วย รวมทั้งติดตามสอดส่องว่าผู้พิทักษ์หรือผู้ปกครองนั้นได้ ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการดูแลและเฝ้าระวังเด็กอย่างเหมาะสมหรือไม่ และให้แจ้งข้อมูลแก่ศาลอำนาจปกครองเด็ก (Guardianship Court) ทราบถึงสวัสดิภาพ และการพัฒนาของเด็กที่อยู่ในความดูแลของผู้พิทักษ์หรือผู้ปกครอง และถ้าหากทราบถึงอันตรายใด ๆ ที่จะเกิดกับเด็กต้องแจ้งให้ศาลทราบทันที เพื่อจะได้สามารถดำเนินการช่วยเหลือเด็กได้ทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการดูแลแนะนำเกี่ยวกับเงื่อนไข ขั้นตอนและความเป็นไปได้ในการรับบุตรบุญธรรมของผู้ที่แจ้ง

¹ The Child and Youth Service Act 1993 , Section 50.

² The Child and Youth Service Act 1993 , Section 52.

³ The Child and Youth Service Act 1993 , Section 53.

ความจำนง^{*} รวมทั้งมีสิทธิอนุญาต ยกเลิกหรือเพิกถอนการรับบุตรบุญธรรมได้หากจะเกิดอันตรายต่อเด็กหรือเยาวชนนั้น^{*}

นอกจากนี้การคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนยังได้มีการคำนึงถึงสถานที่รวมทั้งบุคคลที่มีวิชาชีพเกี่ยวกับการดูแลเด็กด้วยว่ามีความเหมาะสมและได้มาตรฐานหรือไม่ โดยจะเห็นได้จากอำนาจของสำนักงานเยาวชนที่มีอำนาจอนุญาต ยกเลิก หรือเพิกถอนใบอนุญาตในการดำเนินกิจการของสถาบันบริการเด็กและเยาวชนได้ อันได้แก่ สถานที่พักนอนของเยาวชน ที่พักรวม โรงเรียน หรือกิจการช่วยปฏิบัติหน้าที่บริการเด็ก โดยเจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนมีสิทธิในการเข้าไปตรวจสอบสถานที่ สัมภาษณ์พนักงานหรือเด็กได้ และหากพบว่าสถานที่หรือ บุคลากรไม่เหมาะสมในการดูแล และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เจ้าพนักงานมีอำนาจห้ามสถาบันบริการเด็กและเยาวชนจ้างบุคคลใดเป็นผู้จัดการหรือพนักงานได้ หากมีเหตุผลน่าเชื่อว่าบุคคลนั้นไม่เหมาะสม หรืออาจยกเลิกใบอนุญาตประกอบการของสถานที่ นั้น ๆ ได้

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนนี้ จะเห็นได้ว่า นอกจากอำนาจหน้าที่ทางด้านงานบริการสวัสดิการแก่เยาวชนแล้วยังมีอำนาจสืบเสาะค้นหาเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม และแยกตัวเด็กออกจากสภาวะแวดล้อมที่เป็น หรืออาจเป็นอันตรายต่อเด็กได้ โดยไม่ต้องมีหมายศาล ซึ่งอำนาจนี้เป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่สำนักงานเยาวชน ดังนั้น การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กและเยาวชนของเจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชน จึงสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ เนื่องจากมีอำนาจในตนเอง ไม่ต้องรอคำสั่งจากศาลก่อนถึงจะลงมือช่วยเหลือเด็ก แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็มีการควบคุมอำนาจของเจ้าพนักงานดังกล่าวโดยให้เจ้าพนักงานดังกล่าวต้องแจ้งให้ผู้ปกครอง หรือบิดา มารดา ทราบถึงการช่วยเหลือเหล่านั้น ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวคัดค้านเจ้าพนักงานจึงจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้ตนเป็นผู้ปกครองเด็กต่อไป และระหว่างที่เด็กถูกนำตัวมาอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมนั้น สำนักงานเยาวชนก็จะมีอำนาจเป็นผู้ปกครองของเด็กโดยอัตโนมัติ ซึ่งนับว่าเป็นการดีเพราะเด็กจะมีผู้ทำหน้าที่ปกป้องตามกฎหมายอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าตนเองจะไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองก็ตาม

^{*} The Child and Youth Service Act 1993 , Section 51.

^{*} The Child and Youth Service Act 1993 , Section 44

นอกจากนั้นเมื่อมีการสืบเสาะและนำคดีขึ้นสู่ศาล เจ้าพนักงานสำนักงานเยาวชนก็จะเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นเจ้าพนักงานผู้สนับสนุนการพิจารณาคดีของศาล โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชน และให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในกระบวนการทางศาล ตลอดจนจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของเด็กเสนอแก่ศาล เพื่อประกอบการพิจารณาคดี และเมื่อภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาแล้ว ก็จะมีอำนาจในการตรวจสอบติดตามว่าผู้ที่มีอำนาจดูแลเด็กตามคำสั่งศาล เช่น ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้พิทักษ์ ผู้ปกครองได้ใช้อำนาจของตนในการดูแลสวัสดิภาพเด็กอย่างเหมาะสมหรือไม่ จึงอาจกล่าวได้ว่าสำนักงานเยาวชนได้มีการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการนำคดีมาสู่การพิจารณาของศาล จนกระทั่งการกำกับให้เป็นไปตามคำสั่งศาล

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในกรณีที่มีเด็กหรือเยาวชนที่บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลทอดทิ้งหรือทำร้ายทารุณกรรม รัฐบาลกลางและรัฐต่าง ๆ อาจตรากฎหมายให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวดำเนินการ เพื่อการคุ้มครองเด็ก ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่องค์กรที่สนับสนุนศาลเยาวชนหรือหน่วยงานซึ่งสามารถปฏิบัติการใด ๆ เพื่อคุ้มครองเด็กก่อนมีคำสั่งศาลเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และความจำเป็นได้ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการก่อตั้งสมาคมป้องกันทารุณขึ้นในปี ค.ศ. 1874 ซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมที่ให้อำนาจตำรวจในการแยกเด็กออกจากครอบครัวและลงโทษพ่อแม่เด็ก ต่อมาปี 1880 ได้เพิ่มสมาคมนี้ออกไปถึง 33 แห่ง ทั่วสหรัฐอเมริกา ในปี 1907 รัฐลอสแอนเจลิส ได้ก่อตั้งกรมตำรวจที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องเด็กโดยเฉพาะ ปี 1965 เริ่มต้นมีกฎหมายและบริการของรัฐให้แก่เหยื่ออาชญากรรม ต่อมา มีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์เด็กที่จัดเตรียมสถานที่ที่ปลอดภัยให้กับเด็ก ในกรณีที่เด็กแยกตัวเด็กออกมาเป็นการชั่วคราว มีการนำเด็กไปรับการเยียวยารักษา บำบัดและฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ และอารมณ์³³

ในด้านการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดการทารุณกรรมซ้ำ รัฐจะจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการในด้านนี้โดยเฉพาะ โดยจะเน้นให้ความสนใจกับบิดา มารดา หรือครอบครัวที่อาจก่อการ

³³ กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ . ปัญหาการทารุณกรรมและปล่อยปละละเลยเด็ก : แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง , หน้า 41-45 .

ทารุณกรรมเด็กได้ มีการพยายามดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดต่อคู่สมรสที่อายุน้อย ที่ประสบปัญหาความบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจ แนะนำการใช้วิธีคุมกำเนิดแก่ผู้ที่ยังไม่พร้อมที่จะมีบุตรให้ความรู้คำแนะนำแก่เด็กวัยรุ่น ผู้ที่จะสมรสให้เข้าใจถึงเรื่องการใช้ชีวิตคู่ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคและจะต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีการให้บริการด้านการรักษาให้คำแนะนำตามศูนย์สุขภาพจิตต่อครอบครัวที่ประสบปัญหา ทั้งแพทย์พยาบาลให้ความรู้แก่ประชาชนทั่ว ๆ ไปให้เข้าใจถึงพัฒนาการและความต้องการของเด็ก จัดบริการฉุกเฉินทางโทรศัพท์ (Lifeline Service) เพื่อให้โอกาสแก่บิดา มารดาที่อยู่ใต้สภาวะตึงเครียดโทรศัพท์มาปรึกษาขอคำแนะนำหรือระบายอารมณ์³⁴

นอกจากจะให้มีการบำบัดฟื้นฟูเด็ก ๆ ที่ถูกทารุณกรรมให้กับสู่ภาวะปกติแล้ว ผู้ที่กระทำผิดต่อเด็กก็จะถูกนำไปบำบัดรักษาด้วย เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นกลับเป็นปกติและสามารถที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ นอกจากนี้ยังเป็นการทำบำบัดรักษาเพื่อหยุดยั้งไม่ให้พวกเขาได้กลับไปกระทำผิดกับเด็กต่อไปอีก ดังเช่นในเรื่องการทารุณทางเพศ รัฐอชิงตัน และรัฐมินนิโซตา ได้เป็นรัฐต้นแบบและเป็นผู้นำในด้านการบำบัดรักษาผู้กระทำทารุณทางเพศ การบำบัดรักษาด้วยวิธีต่าง ๆ ล้วนแต่มุ่งเน้นที่การบีบบังคับให้ผู้กระทำผิดยอมรับความร้ายแรงในการกระทำของเขา³⁵

ในกรณีที่เด็กตกเป็นผู้เสียหายในการทารุณกรรมพนักงานของศาลหรืออัยการจะถูกแต่งตั้ง ให้เป็นผู้พิทักษ์เพื่อรักษาผลประโยชน์ของเด็ก ในบางกรณีถ้าไม่ขัดกับกฎหมายท้องถิ่น อัยการอาจเป็นผู้พิทักษ์และทนายความในขณะเดียวกันโดยผู้พิทักษ์จะต้องรับฟังความคิดเห็นของเด็กด้วย แต่ไม่ผูกพันที่จะต้องทำตามที่เด็กต้องการเสมอไป ในบางรัฐผู้พิทักษ์อาจมีหน้าที่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ ในระหว่างการศึกษาคดี นอกจากนั้นยังมีบทบัญญัติให้รัฐและสมาคมทนายความของรัฐนั้นกำหนดลงไปว่า กฎหมายและกฎเกณฑ์ของศาลจะรับรองสิทธิที่เด็กจะได้มีที่ปรึกษาหรือทนายความในกระบวนการทางศาลเยาวชน นอกจากนั้น

³⁴ ดวงใจ กสานติกุล . "การทารุณกรรมผู้เยาว์ ." จุฬาลงกรณ์วารสาร ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2537) : 316 .

³⁵ อทิตยา นวลศรี . "ใครจะคุ้มครองป้องกัน ." แปลและเรียบเรียงจากบทความเรื่อง The Cruetest Crime . การประชาสงเคราะห์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2531) : 22.

ยังบัญญัติว่านายความที่เกี่ยวข้องกับคดีปกป้องเด็กแต่ละคนและองค์กรที่เกี่ยวข้องของรัฐหรือท้องถิ่น จะต้องปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองและดูแลการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กถูกทารุณกรรมหรือถูกทอดทิ้งด้วย³⁶

นอกจากนั้นกฎหมายของมลรัฐ Iowa ได้มอบหมายให้องค์กรบริการประชาชน Department of Human Services (DHS) เป็นผู้รับผิดชอบมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในการติดตามสืบสวนกรณีที่มีการทารุณกรรมเด็ก โดยเป็นองค์กรที่กฎหมายตั้งขึ้นเพื่อรับเรื่อง รายงานเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็กและถูกทอดทิ้ง และดำเนินงานอื่น ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กซึ่งมีองค์ประกอบคือ

- (1) มีผู้เสียหายเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี³⁷
- (2) เด็กได้รับการทารุณกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างจาก 6 อย่างต่อไปนี้
ทางร่างกาย , จิตใจ , ทางเพศ , การปฏิเสธการดูแล , คำประเวณี , ยาเสพติด
- (3) การทารุณกรรมเกิดจากการกระทำ หรือการละเลยไม่กระทำของผู้มีหน้าที่ดูแลเด็ก เช่น พ่อแม่ , ผู้ปกครอง , พ่อแม่อุปการะ ลูกจ้างของหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีหน้าที่ดูแลเด็ก เช่น โรงพยาบาล ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก เป็นต้น

การทำงานของเจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน (DHS) นี้จะมีการประสานงานกับ นักกายภาพบำบัด , พยาบาล , ครูอาจารย์ , นักบำบัดสุขภาพจิต , หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และผู้พิพากษา ในการปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น การสืบสวน , การรายงานแจ้งเหตุ , การรักษาเด็ก นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชนยังเป็นผู้รับผิดชอบ ในการรับเรื่องรายงานเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็กและถูกทอดทิ้งโดยกฎหมายของมลรัฐ Iowa โดยจะให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล

American Bar Association Standards of Practice for Lawyers Representing a Child in Abuse and Neglect Cases. In the Representing a Child in Abuse and Neglect Crime . (Creation Date : Unclnow) Available from file : /// cl/ mydata / childrep.html.

³⁶ The Code of Iowa Section , 232.68.

³⁷ Children's Hospital of Iowa . "Child Abuse : A Guide for Mandatory Reporters" In The Virtual Children's Hospital . Iowa , [creation date : unknown] Available from HTTP :// www. VH ORG / Providers / ClinGuide / DHSChild . html ; Internet.

ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กมีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ที่น่าสงสัยว่าเป็นการทารุณกรรมเด็ก ต่อเจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน (DHS) โดยกำหนดว่าบุคคลที่มีวิชาชีพต่อไปนี้เป็น การแพทย์ วิชาพยาบาล เภสัชกร นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ดูแลเด็ก นักจิตวิทยา ครู อาจารย์ นักกฎหมาย มีหน้าที่ต้องรายงานต่อกรมบริการประชาชน (DHS) แต่ประชาชนผู้ไม่มีหน้าที่ก็สามารถรายงานแจ้งเหตุได้เช่นกัน เช่น เพื่อนบ้าน ญาติ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ มีการประกาศใช้กฎหมายการรายงานแจ้งเหตุ (Mandatory report) ในทุกรัฐโดยมีวัตถุประสงค์ คือ การค้นหากรณีที่มีการทำร้ายเด็กปฏิบัติต่อเด็กอย่างไม่เหมาะสม เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็ก และให้บริการฟื้นฟูสภาพครอบครัว ซึ่งการรายงานแจ้งเหตุไม่จำเป็นที่ผู้รายงานต้องรู้แจ้งชัดว่าเด็กถูกทำร้ายจริง เพียงแค่สงสัยเท่านั้นก็สามารถรายงานแจ้งเหตุได้เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็ก ซึ่งผู้รับแจ้งเหตุอาจจะเป็นหน่วยงานกลางที่ให้บริการสังคม หรือบางรัฐอาจให้แจ้งไปที่ตำรวจ ศาลเด็กหรือสำนักงานอัยการก็ได้ โดยทุกรัฐจะไม่เปิดเผยตัวผู้แจ้งจนกว่าจะได้รับการอนุญาตจากผู้นั้นก่อน และแบบฟอร์มที่กรอกแล้วจะถูกส่งไปยังโรงพยาบาล โรงเรียน สำนักงานกฎหมาย หรือสถานที่อื่น ๆ ที่ต้องการ โดยแบบฟอร์มดังกล่าวจะได้เก็บเป็นความลับ ห้ามนำไปเปิดเผยเป็นอันขาด ยกเว้นแต่จะมีการอนุญาตโดยกฎหมาย ซึ่งต้องเป็นกรณีพิเศษเท่านั้น ผู้ที่นำไปเปิดเผยโดยปราศจากอำนาจหน้าที่จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายอาญา (ลหุโทษ)³⁸

สำหรับขั้นตอนการรายงานแจ้งเหตุกฎหมายมลรัฐ Iowa ได้ระบุดังนี้คือ

(1) ผู้มีหน้าที่รายงานตามกฎหมายต้องรายงานด้วยปากเปล่า และลายลักษณ์อักษร ส่วนผู้ที่ไม่ใช่หน้าที่แต่ขอออกรายงานอาจรายงานด้วยปากเปล่า หรือเป็นลายลักษณ์อักษรหรือ ทำทั้งสองอย่าง

(2) การรายงานต้องรายงานปากเปล่าภายใน 24 ชั่วโมงต่อกรมบริการประชาชน (DHS) ซึ่งหากมีเหตุผลให้เชื่อว่าเด็กต้องการความคุ้มครองในทันที ให้รายงานปากเปล่าต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

³⁸ Kathleen C.Faller . Social work with abused and neglected children. (New York : The Press , 1982) P 177-123.

³⁹ The Code Iowa , Section 232.69 , 233.70.

(3) ต้องรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 48 ชั่วโมง หลังรายงานปากเปล่าไปแล้ว

เมื่อเจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน (DHS) รับรายงานแจ้งเหตุแล้วก็มีหน้าที่ดังนี้คือ

(1) รับรายงานปากเปล่าในทันที และกำหนดลงไปรับรายงานดังกล่าวว่ามีมูลจริงหรือไม่

(2) รายงานต่อศูนย์ทะเบียนกลาง (central registry) หากพบว่าไม่มีมูล

(3) ส่งสำเนารายงานเป็นลายลักษณ์อักษรให้ศูนย์ทะเบียนกลาง

(4) แจ้งให้อัยการท้องถิ่น (county attorney) ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงรายงานดังกล่าวที่ได้รับ

กฎหมายของมลรัฐ Iowa ได้ระบุงบเว้นสิทธิหรือจรรยาบรรณในการรักษาความลับของผู้มีวิชาชีพแพทย์กับคนไข้ สามีภรรยา กล่าวคือบุคคลเหล่านี้ที่มีสิทธิพิเศษหรือมีจรรยาบรรณอาชีพที่ต้องรักษาความลับของอีกฝ่าย กฎหมายของมลรัฐ Iowa จึงให้ความสำคัญคุ้มครองการรายงานแจ้งเหตุว่าแพทย์ไม่ผิดจรรยาบรรณที่จะแจ้งเหตุว่าคนไข้ทำร้ายเด็ก ภรรยาสามีเป็นพยานได้ว่าภรรยาหรือสามีของตนทุบตีบุตรได้ ซึ่งถ้าหากไม่มีกฎหมายระบุดังนี้ ย่อมทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่ยอมรายงานเหตุการณ์ตามความเป็นจริง

บทลงโทษแก่ผู้ที่ไม่รายงาน เนื่องจากกฎหมายต้องการให้มีการสอดส่องดูแลการทำร้ายทารุณกรรมเด็กจากผู้มีวิชาชีพที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป ดังนั้นจึงมีบทลงโทษแก่ผู้ที่ไม่รายงานให้มีความผิดตามกฎหมายอาญาสถานเบา (ลหุโทษ) และมีความผิดในทางแพ่งถูกปรับเพื่อชดเชยค่าเสียหายจากการไม่รายงานนั้น นอกจากนี้ยังกำหนดโทษความผิดอาญา

อำนาจในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่

นอกจากนั้นอำนาจในการรับแจ้งเหตุแล้ว เจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน (DHS) ยังมีอำนาจในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็ก และนำเสนอต่อศาลด้วย หลังจากที่เจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน (DHS) พบว่ารายงานการแจ้งเหตุนั้นมีมูลให้ DHS ดำเนินการสืบสวนอย่างเหมาะสมเพื่อปกป้องเด็ก โดยภายใน 5 วัน จะต้องทำการแจ้งต่อผู้ปกครองเด็ก เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ถ้าแสดงให้เห็นได้ว่าการแจ้งนั้นอาจเป็นอันตรายกับเด็ก หรือบุคคลอื่น ศาลอาจสั่งให้งดการแจ้งนั้นก็ได้ และถ้าพบว่ารายงานไม่มีมูล แต่มีมูลทางอาญากรมบริการประชาชน DHS ต้องส่งเรื่องต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (the appropriate law enforcement agency)

ตามกฎหมายของมลรัฐ Iowa เจ้าพนักงานของกรมบริการประชาชน (DHS) ต้องดำเนินคดีการสืบสวนข้อมูลตามที่ได้รับกรายงานแจ้งเหตุมา ซึ่งการสืบสวนจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ให้ตรวจดูบ้านของเด็กและอาจมีการสอบถาม หรือสังเกตการณ์สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ถ้าการขอตรวจดูบ้านดังกล่าวถูกปฏิเสธ ศาลเยาวชนหรือศาลแขวงอาจให้เจ้าหน้าที่เข้าทำการสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์เด็กได้หากมีเหตุอันสมควร โดยในการสืบสวนนี้กรมบริการประชาชน (DHS) อาจจัดให้มีทีมสืบสวนซึ่งมีหน้าที่หลายด้านขึ้น เพื่อสืบสวนการทารุณกรรมเด็ก โดยกรมบริการประชาชน (DHS) อาจขอข้อมูลจากบุคคลใดที่เชื่อว่ามีความรู้ด้านคดีทารุณกรรมเด็ก เช่น อัยการ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หรือหน่วยงานบริการสังคมผู้มีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ และไม่ว่าจะเป็นผู้รายงานหรือไม่ก็ตามบุคคลเหล่านี้ต้องให้ความร่วมมือตามที่ร้องขอด้วย นอกจากนี้อัยการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายต้องจัดการให้มีการปกป้องเด็กในกรณีจำเป็นตามกฎหมายด้วย บางกรณีการสืบสวนนี้อาจรวมไปถึงในโรงเรียนที่เด็กศึกษาอยู่ด้วยก็ได้

ในการทำงานของกรมบริการประชาชน (DHS) อาจจัดให้มีทีมสอบสวนซึ่งทำงานหลายด้าน โดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรที่ดูแลเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน (DHS) สืบสวนได้ข้อมูลมาแล้ว ต้องทำรายงานขั้นต้นของการสืบสวนส่งให้แก่ศาลเยาวชนภายใน 4 วันทำการหลังจากได้รับรายงานแจ้งเหตุ ยกเว้นศาลจะขยายเวลาให้เนื่องจากมีเหตุสมควร*

---

* The Code of Iowa . Section 253.19.

กรมบริการประชาชน (DHS) สามารถเสนอความช่วยเหลืออนุเคราะห์แก่ครอบครัวของเด็ก ซึ่งเป็นบริการที่มีอยู่และเหมาะสมตัวเด็กและครอบครัวของเด็กได้ และเมื่อเจ้าหน้าที่กรมบริการประชาชน เห็นว่าทางที่ดีที่สุดสำหรับเด็กคือต้องมีการดำเนินคดีในศาลเยาวชน ดังนั้นก็สามารถดำเนินการได้ทันทีภายใต้กระบวนการทางกฎหมายโดยให้อัยการมลรัฐ (The county attorney) เป็นผู้ช่วยเหลือดำเนินการได้

กรมบริการประชาชน (DHS) มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือศาลเยาวชน (the juvenile court) หรือศาลแขวง (district court) ระหว่างการดำเนินคดีในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำร้ายทารุณกรรมเด็กนั้น และต้องจัดให้มีบริการแก่เด็กและครอบครัวโดยตนเองหรือตามคำสั่งศาลด้วย

นอกจากนั้นในการดูแลปกป้องเด็ก กฎหมายมลรัฐ Iowa ให้ศาลเยาวชนสามารถออกคำสั่งในกรณีฉุกเฉิน ให้อำนาจแก่พนักงานรักษาความสงบ (a peace officer) รับหน้าที่ดูแลปกป้องเด็กก่อนหรือหลังการฎีกาคำร้องขอ (filling the petition) ต่อศาลได้หากมีเหตุผลประกอบว่า 1. ผู้รับผิดชอบดูแลเด็กไม่ให้ความยินยอมให้ย้ายเด็กออกจากสถานที่ที่เจ้าพนักงานได้ร้องขอ และ 2. ปรากฏว่าเด็กควรถูกย้ายทันที เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพของเด็กอีกทั้งยังไม่มีเวลาพอที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลและฟังพยานได้

นอกจากพนักงานรักษาความสงบแล้ว ศาลยังอาจสั่งให้หมอหรือโรงพยาบาลทำการรักษาหรือผ่าตัดฉุกเฉิน หรือให้แพทย์ , นักจิตวิทยา , ศูนย์บำบัดสุขภาพทำการตรวจร่างกายและสุขภาพจิตของเด็กได้ โดยศาลต้องแจ้งให้บิดา มารดา หรือผู้ดูแลเด็กทราบถึงการนั้น ๆ

ในกรณีฉุกเฉินพนักงานรักษาความสงบ (peace officer) ที่นำเด็กไปดูแล หรือหมอที่ถูกสั่งให้รักษาดูแลเด็กอาจนำเด็กไปไว้ในความคุ้มครองดูแลของตนได้ โดยไม่ต้องมีคำสั่งศาลหรือคำยินยอมจากผู้ปกครอง หากปรากฏว่าเด็กอยู่ในสภาพที่มีอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพและไม่มีเวลาเพียงพอที่จะขอคำสั่งศาล ในกรณีฉุกเฉินที่กล่าวมาแล้วข้างต้น บุคคล องค์กรหรือ

¹ The Code of Iowa , Section 232.78.

² The Code of Iowa , Section 232.79.

³ The Code of Iowa , Section 232.78 ,232.79.

สถาบันที่ทำการย้ายและนำตัวเด็กมาดูแลไว้ จะได้รับยกเว้นโทษทางแพ่งและอาญาที่อาจมีขึ้นจากการกระทำนั้น

เด็กและเยาวชนจะต้องถูกนำตัวไปยังสถานที่ตามที่กฎหมายกำหนดในทันที เว้นแต่เด็กต้องได้รับการรักษาพยาบาล โดยศาลต้องมีการแจ้งให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กทราบถึงการย้ายเด็กอย่างฉุกเฉิน รวมถึงเหตุการณ์แวดล้อมประกอบ โดยศาลจะให้เจ้าหน้าที่ของกรมบริการประชาชน (DHS) หรือองค์กรคุมประพฤติ (Juvenile probation) ส่งตัวเด็กคืนผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ถ้าปรากฏว่าไม่มีอันตรายที่จะเกิดต่อชีวิตและสุขภาพเด็กแล้ว

นอกจากการคุ้มครองเด็กโดยอาศัยการรายงานแจ้งเหตุจากผู้ที่มีหน้าที่ หรือประชาชนทั่วไปแล้ว ในบางกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่มีหน้าที่สนับสนุนศาลเยาวชนก็มีหน้าที่ในการค้นหาสืบเสาะเด็กที่ตกอยู่ในภาวะอันตรายได้ เช่น กฎหมายของมลรัฐ California ที่บัญญัติให้มีองค์กรรักษาความสงบ (Peace office) และเจ้าพนักงานผู้รักษาความสงบ (Peace officer) ที่ทำหน้าที่ค้นหาเด็ก หรือเมื่อพบเด็กซึ่งกำลังได้รับความทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยตามที่สาธารณะ และจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล หรือมีเหตุควรเชื่อว่าเด็กนั้นมีลักษณะอยู่ภายใต้อำนาจการพิจารณาคดีของศาลเยาวชน³⁹ เช่น กรณีที่บิดา มารดาเด็กไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่จำเป็นในการดูแลเด็ก หรือทอดทิ้งกระทำทารุณกรรมเด็ก และเด็กนั้นจะต้องได้รับการพยาบาล หรือเด็กนั้นอยู่ในอันตรายจากการทารุณกรรม หรือมีข้อเท็จจริงว่าเด็กนั้นถูกกระทำให้ปราศจากการดูแล ในกรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานนั้นมีอำนาจดูแลเด็กนั้นชั่วคราว โดยไม่ต้องมีหมายศาล และแจ้งให้บิดา มารดาเด็กทราบ

เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่มีอำนาจในการรับตัวเด็กมาอยู่ในความดูแลชั่วคราวโดยไม่ต้องมีหมายศาล ในกรณีที่เจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์เชื่อว่าเด็กนั้นเป็นเด็กที่ต้องได้รับการดูแลจากศาลเยาวชน และเจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์มีเหตุอันสมควรเชื่อว่าเด็กนั้นจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล หรืออยู่ในอันตรายจากการทารุณกรรมทางกาย

³⁹ Department of Justice, Child Abuse and Juvenile Court, California, 1982, p.153"

⁴⁰ Welfare And Institution Code, 1937, California, Section 305 (a)

เพศ หรืออยู่ในสภาวะแวดล้อมที่คุกคามต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็กได้ โดยอาศัยอำนาจของ เจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์เองเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานผู้รักษาความสงบ (peace officer) และมีอำนาจที่จะรับตัวเด็กที่ถูกค้นพบโดยเจ้าพนักงานผู้รักษาความสงบมาดูแลชั่วคราวต่อไป รวมทั้งมีอำนาจทำการสอบสวนในระหว่างที่เด็กนั้นอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์ แต่ก่อนที่เจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์จะแยกผู้เด็กออกจากบิดา มารดา โดยรับตัวเด็กมาอยู่ในความดูแลชั่วคราวนั้น เจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์จะต้องพิจารณาว่า มีบริการช่วยเหลือที่จัดตั้งตามกฎหมายใดบ้างที่จะช่วยเหลือเด็ก หากมีเจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์จะต้องจัดให้เด็กและบิดา มารดาไปรับบริการเช่นนั้นโดยไม่แยกเด็กนั้นออกจากบิดา มารดา

การยื่นฟ้องต่อศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นอยู่กับผลการสอบสวนของเจ้าพนักงานในกรณีที่มีการยื่นฟ้อง คำฟ้องจะมีรายงานการสอบสวน รวมทั้งบันทึกของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นใดที่ประสงค์และมีความสามารถที่จะให้การคุ้มครอง และเลี้ยงดูเด็กให้มีความสุขภายใต้คำสั่งของศาลคดีเด็กและเยาวชน

เมื่อเจ้าพนักงานรักษาความสงบ (peace officer) เป็นผู้ค้นหาเด็กที่เชื่อว่าควรได้รับการคุ้มครองจากศาลเยาวชนแล้ว จะนำส่งเจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีอำนาจในการรับตัวเด็กมาอยู่ในความดูแลชั่วคราวโดยไม่ต้องมีหมายศาล ในกรณีจำเป็นต่อสวัสดิภาพของเด็กซึ่งเจ้าพนักงานสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้สอบสวนและยื่นฟ้องต่อศาล รวมทั้งเข้าเป็นคู่ความในการนำเสนอข้อเท็จจริงใด ๆ ในชั้นพิจารณาของศาล

ในมลรัฐ California ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อศาลเยาวชนมีคำสั่งอื่นใดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยียวยาบิดา มารดาเด็ก เพื่อมิให้เกิดความแตกแยกในสถาบันครอบครัวแล้ว ศาลจะมีองค์การคุมประพฤติ (Probation Department) และหน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงาน Child welfare) หรือ หน่วยงานบริการเพื่อให้ครอบครัวกลับเป็นปรกติสุข เป็นหน่วยงานที่คอยสนับสนุนและคอยรายงานให้ศาลได้ทราบ เพื่อศาลจะได้คำนึงถึงสิ่งที่เหมาะสมต่อไป และใน

²⁴ Welfare And Institution Code , 1937 , California , Section 306.

²⁵ Welfare And Institution Code , 1937 , California , Section 332.

²⁶ Welfare And Institution Code , 1937 , California , Section .332.

กรณีที่ศาลจำต้องแยกเด็กออกจากบิดามารดาเป็นการถาวร และศาลไม่อาจจัดให้เด็กนั้นไปอยู่ร่วมกับบิดามารดา ศาลจะมีองค์กรอื่นที่จะรับตัวเด็กไปอยู่ในความดูแลต่อไป เช่น สถาน Foster Care เป็นต้น

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองและป้องกันเด็กเป็นอย่างยิ่ง โดยจะให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ที่สามารถแทรกแซงอำนาจปกครองดูแลของผู้มีอำนาจได้ในระดับหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการคำนึงถึงการปกป้องสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เสียหายหรืออาจตกเป็นผู้เสียหายให้เร็วที่สุด นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังเน้นความสำคัญของการป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กเป็นอย่างมาก โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อเด็กว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันดูแล